

บทที่ ๕

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจจะมาเยือนพื้นที่นั้น ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวของพื้นที่หนึ่งได้ พื้นที่ใดหรือจังหวัดใดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็ย่อมจะได้เปรียบและมีโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากกว่าพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวน้อยหรือไม่มีเลย โดยทั่วไปแล้วทรัพยากรการท่องเที่ยวนอกจากจะหมายถึงสถานที่ที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษเฉพาะตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ภูเขาสูง ชายทะเล หรือโบราณสถาน แล้วยังครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เช่น งานประเพณีต่าง ๆ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น หรืองานอาชีพศิลปหัตถกรรม อีกด้วย สิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นของที่มีอยู่แต่ดั้งเดิมแล้ว แต่บางกรณีก็เป็นกิจกรรมหรือสิ่งของที่ได้รับการส่งเสริมหรือสร้างขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม ก็ย่อมต้องอาศัยความคิดความสามารถ กำลังเงิน และกำลังคนเป็นอย่างมากจึงจะสำเร็จลงได้ สถานที่หรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ตามลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวดังนี้ คือ

๑. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ก็คือ เป็นสถานที่ซึ่งมีความงามตามธรรมชาติ เช่น ป่าเขา ถ้ำ อุทยานแห่งชาติ แม่น้ำ เกาะแก่ง หรือหาดทรายชายทะเล เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติ ต้องการมาพักผ่อนหรือสัมผัสความเป็นธรรมชาติ ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของจังหวัดเชียงราย - พะเยา ได้แก่ แม่น้ำกก โป่งน้ำร้อนแม่จัน น้ำตกขุนกรณ์ กว๊านพะเยา คอยุง เป็นต้น

๒. แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้มักเป็นสถานที่ซึ่งมีความงามทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม เช่น วัด โบสถ์ วิหาร พระธาตุเจดีย์ ฯลฯ หรือเป็นโบราณวัตถุสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทหิน บริเวณเมืองโบราณ สนามรบ คูเมือง อนุสาวรีย์ ฯลฯ รวมทั้งสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป พระบรมสารีริกธาตุ มัสยิด ศาลเทพารักษ์ ฯลฯ นักท่องเที่ยวที่มามักเป็นผู้ที่สนใจในศิลปกรรม สถาปัตยกรรม โบราณคดี และประวัติศาสตร์ หรือผู้เลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนสถานนั้น ๆ แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ในจังหวัดเชียงราย - พะเยา มีหลายแห่ง เช่น บริเวณเมืองเก่าเชียงแสน วัดป่าสัก พระธาตุจอมกิติ พระบรมธาตุคอกยุง วัดพระแก้ว วัดศรีโคมคำ วัดนันทาราม กู่พระเจ้าเม็งราย เป็นต้น

๓. แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ก็คือ กิจกรรมต่าง ๆ และวิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ งานเทศกาล หรืองานประเพณี งานศิลปหัตถกรรม เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้บางอย่างก็มีอยู่เป็นประจำ บางอย่างมีตามแต่โอกาสเป็นระยะเวลาหรือเป็นเทศกาล และบางกิจกรรมก็เป็นของที่ส่งเสริมฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ในจังหวัดเชียงราย - พะเยา ได้แก่ หมู่บ้านชาวเขาที่คอกแม่สลอง หมู่บ้านไทยลื้อ ที่เชียงคำ กาดวัวที่แม่คำ การทำครกหินและเกวียนที่บ้านแม่นาเรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชายแดน อ.แม่สาย การประมงในกว๊านพะเยา ประเพณีวันยี่เป็ง งานสงกรานต์ งานลีนจี่เชียงราย เป็นต้น

๔.๑ แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด

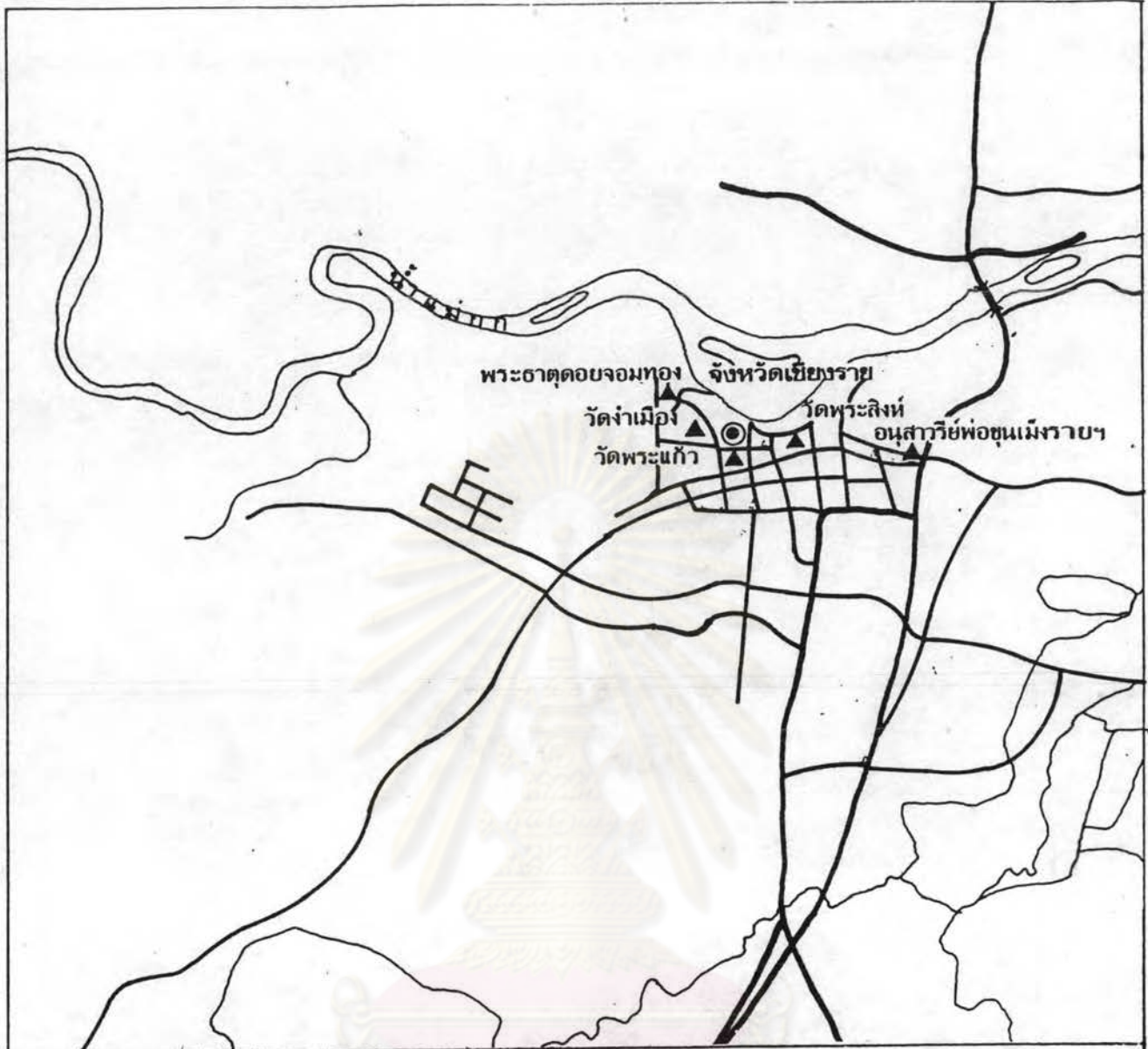
จากการสำรวจภาคสนามพบว่าแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย - พะเยา มีจำนวนรวมกันประมาณ ๔๙ แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ของทั้งสองจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถแบ่งออกตามประเภทได้ดังนี้ คือ

- แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ๑๑ แห่ง
- แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา ๒๓ แห่ง
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี ๑๕ แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดนี้บางแห่งมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกันมากกว่า ๑ ประเภท เช่น อาจเป็นได้ทั้งประเภทธรรมชาติและประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณี ในกรณีเช่นนี้ การจัดเข้าประเภทใดจะตัดสินโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักของนักท่องเที่ยวที่มาว่าส่วนใหญ่มาเพื่ออะไร เช่น การล่องแม่น้ำกก นั้นอาจจะเป็นเพื่อชมธรรมชาติ หรือเพื่อศึกษาวิถีความเป็นอยู่ของชาวเขาก็กได้ แต่จากการสำรวจพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจวิถีความเป็นอยู่ของชาวเขามากกว่า ก็จะจัดการล่องแม่น้ำไว้ในประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น นอกจากนั้น ในด้านของงานประเพณี จะเห็นว่าประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดเชียงราย - พะเยา มีอยู่มากมาย ทั้งที่ใกล้ล่าวาโดยละเอียดไว้ในบทที่ ๒ ว่าด้วยสังคมและวัฒนธรรม ในบทนี้จึงจะยกมา กล่าวเฉพาะงานที่สำคัญและควรส่งเสริมให้เป็นงานประเพณีของจังหวัด แต่จะไม่รวบรวมเข้าในการจัดลำดับความสำคัญเนื่องจากมีลักษณะที่เป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม และไม่สามารถใช้เกณฑ์เดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่มาตัดสินได้ รายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดนี้พอจะกล่าวโดยย่อตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

๔.๑.๑ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

(๑) น้ำตกปูแกง : ต.แม่เย็น อ.พาน จ.เชียงราย เป็นน้ำตกที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดเชียงราย อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติคอยหลวง ตำบลจันทน์ เชียงราย ห่างจากที่ว่าการอำเภอพานไปทางตะวันตกประมาณ ๔ กิโลเมตร โดยมีทางแยกจากทางหลวงเอเชีย หมายเลข ๑ ช่วงเชียงราย - พะเยา ที่บ้านปูแกง กม. ๙๙๓ เป็นถนนลูกรังสภาพพอใช้ได้แยกเข้าไปอีกประมาณ ๔ กิโลเมตร น้ำตกปูแกงเป็นน้ำตกใหญ่ที่สวยงาม มีทั้งหมด ๕ ชั้น และมีน้ำมากตลอดปี สภาพธรรมชาติโดยรอบเป็นป่าดิบที่ยังสมบูรณ์อยู่มาก นอกจากนั้นยังมีถ้ำ และหมู่บ้านชาวเขาอยู่ในบริเวณใกล้เคียง คือ ถ้ำผาวัว ถ้ำผายาว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าลีซอและหมู่บ้านชาวเขาเผ่าเย้า แต่ทั้งนี้จะต้องเดินป่าเข้าไป แห่งที่ใกล้ที่สุด ๒ กิโลเมตร ใช้เวลาไม่ต่ำกว่า ๒ ชั่วโมงขึ้นไป อย่างไรก็ตามตัวน้ำตกปูแกงเพียงอย่างเดียวก็มีศักยภาพสูงเพียงพอแก่การเดินทางไปเยือน บริเวณปากทางขึ้นน้ำตกมีที่ทำกรอุทยาน ฯ ลานจอดรถ หอน้ำ ศาลาพักผ่อน ม้านั่ง และถังขยะพร้อม หากได้รับการปรับปรุงผิวจราจรของทางเข้าและจัดระบบสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น ก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด

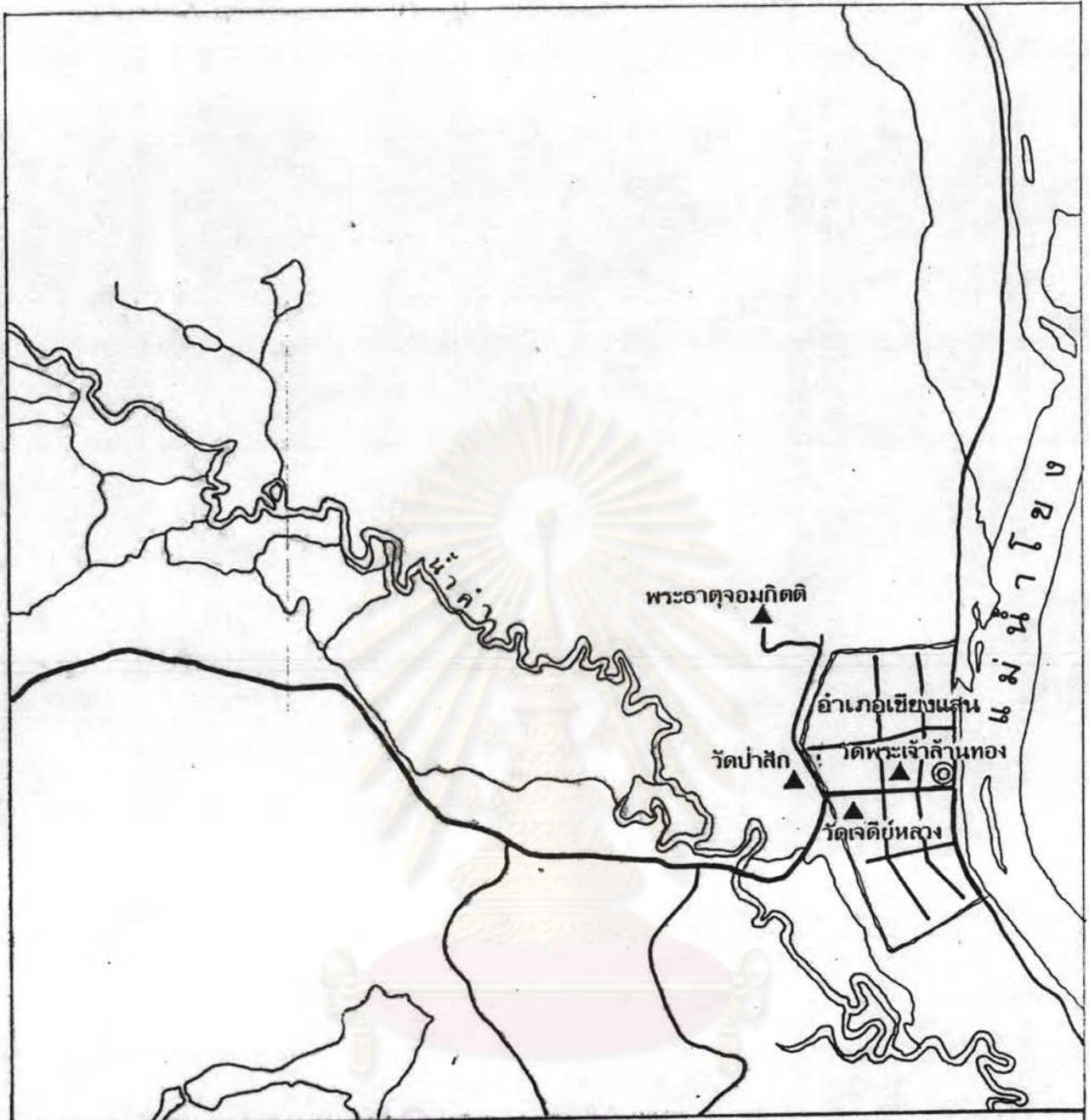

การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา

แผนที่ที่ ๕.๒

เหนือ

- แสดง แหล่งท่องเที่ยวภายในตัวเมืองเชียงราย
- ที่ตั้งจังหวัด
 - ▲ แหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา

แผนที่ที่ ๕.๓

เหนือ

แสดง แหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองเชียงแสน

◎ ที่ตั้งอำเภอ

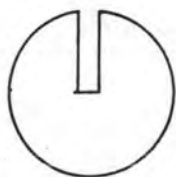
▲ แหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา

แผนที่ที่ ๕.๔

เหนือ

แสดง แหล่งท่องเที่ยวภายในตัวเมืองพะเยา

- ที่ตั้งจังหวัด
- ▲ แหล่งท่องเที่ยว

(๒) น้ำตกทรายขาว และบ่อน้ำร้อน : ต.ทรายขาว อ.พาน จ. เชียงราย เป็นน้ำตกขนาดเล็กริมทางหลวงเอเชียหมายเลข ๑ ช่วงเชียงราย - ทะเยา ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๓๗ กิโลเมตร และอยู่ก่อนถึง อ.พานประมาณ ๑๐ กิโลเมตร แยกจากถนนใหญ่เข้าไปประมาณ ๒๐๐ เมตร ถัดจากน้ำตกทรายขาวไปประมาณ ๔๕๐ เมตรเป็นบ่อน้ำร้อนห้วยทรายขาว ซึ่งปัจจุบันมีบ่อน้ำร้อน ๒ บ่อที่ได้รับการก่อสร้างคอกแล้ว นอกจากนั้น บริเวณรอบ ๆ ยังได้รับการตกแต่งและดูแลที่พิถีพิถันพอสมควร มีศาลาพักผ่อน ห้องน้ำ ร้านอาหารและเครื่องเล่น น้ำตกทรายขาวและบ่อน้ำร้อนแม่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็ก แต่ก็ได้รับการดูแลอย่างดี การคมนาคมเข้าถึงสะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวพอสมควร จึงอาจพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชนิดจุดแวะรายทางได้ก็แห่งหนึ่ง

(๓) น้ำตกห้วยแม่ซ้าย : อ.เมือง จ. เชียงราย เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มี ๒ ชั้น อยู่ใกล้กับสวนป่าของบริษัทเชียงรายทำไม้ จำกัด ยังไม่มีบริการพื้นฐานใด ๆ น้ำตกห้วยแม่ซ้ายอยู่ทางเหนือของตัวจังหวัด ห่างจากตัวจังหวัดไปตามถนนสายเชียงราย - แม่จัน ประมาณ ๓ กิโลเมตร และมีทางแยกเข้าซ้ายมือเป็นถนนลูกรังสภาพไม่คึกคักอีกประมาณ ๑๕ กิโลเมตร นักท่องเที่ยวที่ไปน้ำตกห้วยแม่ซ้าย นอกจากเพราะใกล้ตัวเมืองแล้ว ยังเป็นเพราะสามารถเดินป่าขึ้นคอกยาว เพื่อชมธรรมชาติและศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้อีกด้วย เช่น หมู่บ้านอ้อคอกยอบ หมู่บ้านเย้าและมูเซอ บ้านห้วยชม เป็นต้น การเดินป่าเที่ยวน้ำตกห้วยแม่ซ้ายและหมู่บ้านชาวเขานี้ เป็นโปรแกรมทัวร์ป่าที่นิยมกันมาก แม้จะต้องใช้เวลาในการเดินทางอย่างน้อย ๓ วันกับ ๒ คืน และเส้นทางคมนาคมตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ก็แทบไม่มีเลย

(๔) ไป่งน้ำร้อนแม่จัน : บ้านไป่งน้ำร้อน ต.ป่าคิง อ.แม่จัน จ. เชียงราย อยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่จันไปทางตะวันตกตามเส้นทางสายแม่จัน-ไป่งน้ำร้อนประมาณ ๔ กิโลเมตร ถนนทางเข้าไป่งน้ำร้อนปัจจุบันเป็นถนนดินสภาพพอใช้ได้ แต่ในฤดูฝนอาจชำรุดและเข้าถึงลำบาก บริเวณไป่งน้ำร้อนเป็นที่ราบระหว่างหุบเขา มีลำธารน้ำร้อน น้ำเย็นไหลผ่าน ปัจจุบันมีบ่อน้ำร้อนเพียง ๑ บ่อ และยังไม่มีการบริการพื้นฐานใด ๆ สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมงดงาม แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่มีความเป็นไปได้สูง

(๕) สบรวก หรือสามเหลี่ยมทองคำ : ต. สบรวก อ. เชียงแสน จ. เชียงราย ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการ อ. เชียงแสนไปทางเหนือตามถนนสายเลียบบแม่น้ำโขงประมาณ ๕ กิโลเมตร สบรวก คือบริเวณปากแม่น้ำรวก ไหลไปบรรจบหรือ "สบ" กับแม่น้ำโขง ณ ที่นี้เป็นบริเวณที่แดนดินของสามประเทศมาบรรจบกันด้วย คือ ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย โดยมีแม่น้ำโขงกั้นเขตแดนระหว่างไทยกับลาว และแม่น้ำรวกกั้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า จุดที่จะแลเห็นสามเหลี่ยมทองคำไค้ที่สูงสุดจะต้องเดินเท้าขึ้นคอยเชียงเมียงประมาณ ๔๐๐ เมตร ซึ่งที่ยอดคอยจะมีเจดีย์เก่าแก่องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ และจากจุดนี้เดินไปทางเหนืออีกประมาณ ๕๐๐ เมตร จะถึงสบรวกซึ่งมองเห็นแดนดินไค้ทั้งสามประเทศเดิมบริเวณสบรวกและอาณาบริเวณโดยรอบอันเป็นตะเข็บคอกของสามประเทศ เป็นแหล่งปลูกฝิ่นและผลิตยาเสพติดร้ายแรงที่ขึ้นชื่อของโลก ขบวนการวาค้าฝิ่นไค้ไซ้บริเวณนี้เป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าและหลบหนีการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขาและข้ามชายแดนระหว่างประเทศไค้สะดวกถึงสามประเทศ ทำให้ยากแก่การติดตาม ดินแดนแถบนี้จึงเป็นแหล่งเงินแหล่งทองของพวกนอกกฎหมายและไค้รับการขนานนามว่า "สามเหลี่ยมทองคำ" ปัจจุบันสบรวกเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติและความเงียบสงบ หรือผู้ที่ชอบรายการประเภททัวร์ป่า มีผู้ปลูกกระท่อมที่พักให้นักท่องเที่ยวเข้าพักคามริมแม่น้ำโขง พร้อมทั้งมีบริการอาหารและเครื่องดื่มอีกด้วย สบรวกหรือสามเหลี่ยมทองคำจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่สุดอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย

(๖) กวานพะเยา : อ. เมือง จ. พะเยา เป็นบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางเมืองพะเยา กวานพะเยาเกิดจากเปลือกโลกยุบตัวลงและมีแม่น้ำลำธารหลายสายไหลมารวมกันเกิดเป็นทะเลสาบน้ำจืด มีพื้นที่ ๑๓ ตารางกิโลเมตร นับว่าใหญ่เป็นที่สองของประเทศไทยรองจากบึงบอระเพ็ด กวานพะเยาเป็นทั้งแหล่งน้ำและแหล่งประมงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน นอกจากจะเป็นที่เพาะพันธุ์ปลาต่าง ๆ เช่น ปลานิล ปลาหมอเทศ ปลากาย ฯลฯ เพื่อแจกจ่ายแก่หน่วยราชการและประชาชนทั่วไป โดยสถานีประมงกวานพะเยาแล้ว สำหรับในกวานยังนำไปไค้เป็นอาหารสัตว์ไค้อีกด้วย บริเวณชายกวานเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง มีร้านอาหารหลายร้าน รวมทั้งมีที่

หักสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันมีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม น้ำในกว๊านจะมีมากในฤดูฝน ปัจจุบันเริ่มมีแนวโน้มที่จะเน่าเสียบ้างแล้ว เพราะมีการปล่อยน้ำเสียจากท่อระบายลงในกว๊าน แต่ปัญหาสำคัญก็คือการระบาคของวัชพืชน้ำ เช่น ผักคบชะวา ซึ่งทำให้เกิดการตกตะกอนคั้นเขินและเป็นอุปสรรคแก่การประมงรวมทั้งการที่จะพัฒนาให้มีกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอื่น ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การล่องเรือ การเล่นเรือใบ หรือวินด์เซิร์ฟวิ่ง เป็นต้น ทางจังหวัดได้พยายามขุดลอกกว๊านพะเยาและหาทางกำจัดวัชพืชน้ำด้วยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งได้ส่งเสริมให้มีการนำเอาผักคบชะวาไปใช้เป็นวัตถุดิบในการประดิษฐ์สินค้าต่าง ๆ เช่น ทำกระเป๋า หมวก ฯลฯ หรือทำอาหารสัตว์ อย่างไรก็ตาม กว๊านพะเยาก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงและมีชื่อเสียงมาก เพราะไม่แต่เพียงเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดเท่านั้นยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของภาคเหนือทั้งหมดอีกด้วย ทิวทัศน์ที่เป็นหนองน้ำกว้างใหญ่ โอบล้อมด้วยทิวเขาโดยรอบของกว๊านพะเยา นำความประทับใจมาสู่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเยือนอยู่เสมอมา การพัฒนากิจกรรมใด ๆ บริเวณกว๊านพะเยาจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความสมดุลย์ระหว่างกิจกรรมกับสภาพธรรมชาติอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และจะต้องมีให้กระหนบกระเพื่อนต่อการเพาะพันธุ์ปลา รวมทั้งอาชีพประมงของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ชายกว๊านด้วย

(๙) หนองเล็งทราย หรือหนองแม่ใจ : อ.แม่ใจ จ.พะเยา เป็นบึงน้ำจืดลักษณะเดียวกันกับกว๊านพะเยา ตั้งอยู่ห่างจาก อ.แม่ใจ ไปทางตะวันออก ๔ กิโลเมตร มีพื้นที่ ๕.๙ ตารางกิโลเมตร เป็นที่เพาะพันธุ์ปลาและสถานพักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองเช่นเดียวกับกว๊านพะเยาแต่มีขนาดเล็ก ไม่มีบริการต่าง ๆ เช่น กว๊านพะเยา และมีความงามน้อยกว่า

(๑๐) น้ำตกจำปาทอง : ต.บ้านคำ อ.เมือง จ.พะเยา เป็นน้ำตกใหญ่ที่สุดของ จ.พะเยา อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติห้วยหลวงค้ำนจังหวัดพะเยา ห่างจากตัวจังหวัดไปทางเหนือตามถนนสายพะเยา-เชียงใหม่ ประมาณ ๔ กิโลเมตร จากนั้นมีทางแยกเข้าซ้ายมืออีกประมาณ ๑๖ กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังสภาพพอใช้ได้ แต่รถบัสขนาดใหญ่เข้าไม่ได้และถนนอาจชำรุดในฤดูฝน น้ำตกจำปาทองเป็นวนอุทยานของกรมป่าไม้ น้ำตกสูงประมาณ ๑๕ เมตร กว้างประมาณ ๓ เมตร และมีน้ำเกือบ

ตลอดปี มีความงดงามพอสมควร ภายในบริเวณมีต้นไม้ที่จอบรรด ศาลาและที่นั่งพักผ่อน นอกจากนั้นยังมีบ้านพักรับรองของกรมป่าไม้อีกด้วย แต่ขาดบริการร้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้งห้องน้ำ อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาน้ำตกจำปาทองคือ เส้นทางคมนาคมทางเข้าน้ำตกจำปาทองจะเป็นถนนลูกรังสภาพที่แคบช่วงนอก ช่วงที่ลึกเข้าไปภายในจะแคบ ผิวจราจรและสะพานชำรุดหลายแห่ง ทำให้ยากแก่การเข้าถึง

(๙) น้ำตกน้ำป็น : ต.ฝ่ายกว้าง อ.เชียงคำ จ.พะเยา เป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง น้ำไหลจากขุนน้ำห้วยโพนมาสู่ลำห้วยโป่งในภูผาหมวก มีความสูงประมาณ ๑๐ เมตร อยู่ห่างจากจังหวัด ๑๐๗ กิโลเมตร แต่ทางเข้าไม่สะดวกและยังอันตราย

(๑๐) น้ำตกภูซาง : ต.ภูซาง อ.เชียงคำ จ.พะเยา เป็นน้ำตกขนาดเล็ก สูงประมาณ ๔ เมตร ไหลมาจากแหล่งน้ำขับบนภูเขา น้ำที่ไหลลงมาเป็นน้ำอุ่นตลอดปี อยู่ห่างจากจังหวัด ๘๖ กิโลเมตร มีทางแยกจากเส้นทางหมายเลข ๑๐๒๑ ที่หลักกิโลเมตรที่ ๘๔ คำนขวามือเข้าไปอีกประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ถนนลาดยางสภาพพอใช้ได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยววิทยารายทางตามเส้นทางพะเยา-เชียงคำ ที่ดีแห่งหนึ่ง

(๑๑) ด้งคำ : อ.เชียงม่วน จ.พะเยา เป็นธรรมชาติอันงดงามแปลกตาที่เกิดจากการกัดเซาะของน้ำจนเกิดเป็นแผ่นดิน และเสาคินรูปร่างต่าง ๆ เช่นเดียวกับฮ่อมจอม ของจังหวัดน่าน หรือแพะเมืองผีของจังหวัดแพร่ แต่มีขนาดเล็กกว่า ด้งคำอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงม่วนตามเส้นทางเข้าหมู่บ้านชัยสถานประมาณ ๘ กิโลเมตร และต้องเดินเท้าอีกประมาณ ๑ กิโลเมตร เนื่องจากอยู่ห่างจากตัวจังหวัดมาก และจะต้องเดินเท้าไกล ด้งคำจึงไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนัก

๔.๑.๒ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม

และศาสนา

(๑) อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช : อ.เมือง จ.เชียงราย ประดิษฐานอยู่บริเวณหน้าแยกในเขตเทศบาลเมือง ตรงปากทางที่จะออกไปสู่อ.แม่จัน อ.เชียงแสน และ อ.แม่สาย พ่อขุนเม็งรายมหาราชเป็นมหาราชองค์สำคัญของอาณาจักรล้านนาไทย ทรงเป็นผูรรวมรวมอาณาจักรล้านนาไทยและเป็นผู้สร้างเมืองเชียงราย

ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๕ พระองค์เป็นโอรสของพ่อขุนลาวเม็ง กษัตริย์เมืองเชียงแสน และนางเทพคำขยาย ประสูติเมื่อ พ.ศ. ๑๗๘๑ ทรงราชย์ต่อจากพระบิดา ณ เมืองหิรัญนครเงินยางเชียงแสน เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๒ หลังจากทรงสร้างเมืองเชียงรายและทรงราชย์ที่เชียงราย ๓๔ ปีแล้ว ได้ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๔ ทรงครองราชย์ที่เชียงใหม่อีก ๒๑ ปี จึงสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๑๘๕๐

(๒) กุพระเจ้าเม็งราย : อ.เมือง จ. เชียงราย ตั้งอยู่บนยอดคอกง่าเมือง อันเป็นเนินเขาเล็ก ๆ ลูกหนึ่งอยู่ในตัวเมืองเชียงราย มีถนนลาดยางขึ้นถึง บริเวณโดยรอบเป็นวัดก่าเมือง พระอุโบสถซ่อมแซมใหม่ พระประธานเป็นพระพุทธรูปศิลปะล้านนาางงามมาก หลังจากที่พ่อขุนเม็งรายมหาราชสวรรคต ใน พ.ศ. ๑๘๕๐ แล้ว พระยาไชยสงครามหรือเจ้าชนคราม ราชโอรสได้ครองราชย์ต่อ ณ เมืองเชียงราย และได้ทรงสร้างกุบรจุรัฐขึ้นที่คอกง่าเมือง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๑ ส่วนเมืองเชียงใหม่ที่พระยาไชยสงครามได้มอบให้พระเจ้าแสนภู ราชโอรสองค์ใหญ่ ครองต่อไปในฐานะเมืองลูกหลวง กุพระเจ้าเม็งรายเป็นสกุลก่อกำยอริ มีลักษณะคล้ายคลึงกับเจดีย์วัดป่าสักเมืองเชียงแสน แต่มีขนาดเล็กกว่า ซึ่งถือว่าเป็นเจดีย์สมัยแรกของล้านนา ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม ยอดชำรุดหักไป มีสายไฟของบริเวณวัดพาดผ่าน และหลุมมูมอยู่ข้างพระอุโบสถ เนื่องจากกุพระเจ้าเม็งรายเป็นอนุสรณ์สถานที่สำคัญของล้านนาไทย บริเวณกุและวัดก่าเมืองจึงควรได้รับการปรับปรุงให้เป็นที่เชิดหน้าชูตาของเมือง เช่น จัดที่จอดรถสำหรับผู้มาสักการะ ตกแต่งและรักษาความสะอาดบริเวณพระองค์สุป เปลี่ยนทางเดินสายไฟ และขยายบริเวณโดยรอบของสุปเพื่อให้เน้นความสำคัญขึ้น เป็นต้น

(๓) พระธาตุคอกยทอง หรือพระธาตุคอกยจอมทอง : อ.เมือง จ. เชียงราย ตั้งอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุคอกยทอง บนคอกยจอมทอง ถนนคอกยทอง ริมฝั่งแม่น้ำกก ในตัวเมืองจังหวัดเชียงราย ใกล้กับศาลากลางจังหวัด ตามพงศาวดารโยนกกล่าวว่า เมื่อพ่อขุนเม็งรายมหาราชได้รับราชสมบัติต่อจากพระบิดาใน พ.ศ. ๑๘๐๒ แล้วก็ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนาไทยเข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน เมื่อเสด็จถึงเมืองลาวกู่เต้า ข้างมณฑลของพระองค์ได้พลัดหลงลงไปทางใต้ พระองค์จึงเสด็จตามรอยข้างมณฑลมาจนถึงคอกยจอมทองริมฝั่งแม่น้ำกกนี้ ทรงเห็นว่าชัยภูมิที่ดียิ่ง

ทรงสร้างเมืองใหม่ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๔๐๕ โดยก่อกำแพงเมืองโอบคอยจอมทองเข้าไว้ภายใน คือเมืองเชียงรายปัจจุบันนี้ ที่ตั้งของเมืองเชียงรายเดิมเคยเป็นเมืองเก่าชื่อเวียงชัยนารายณ์ และมีพระราชองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่บนคอยจอมทองก่อนที่จะสร้างเมืองเชียงราย กล่าวกันว่าพระเรือนแก้วผู้ครองนครเก่าทรงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๔๘๓ สันนิษฐานว่าพระราชองค์นี้คงจะได้รับการบูรณะพร้อม ๆ กับการสร้างเมืองเชียงราย พระราชคฤหาสน์จึงมีความเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาควบคู่กับเมืองเชียงราย แต่จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน องค์พระธาตุและพระอุโบสถก็เป็นเพียงเจดีย์และพระอุโบสถทรงล้านนาธรรมดา ๆ ที่ได้รับการบูรณะใหม่หมดจนไม่เหลือเค้าความงามหรือลักษณะของโบราณสถานให้เห็นอยู่เลย นอกจากนั้นในบริเวณใกล้เคียง ๆ ยังมีศาลเจ้าของชาวจีนตั้งอยู่อีกด้วย ทำให้ลดความงามและความสำคัญของสถานที่ลงไปอีก แม้ว่าจะมีถนนขึ้นถึงและมีบริการห้องน้ำ แต่วัดพระธาตุคอยทองในปัจจุบันแทบจะไม่มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เลยนอกจากประวัติอันเก่าแก่

(๔) วัดพระแก้ว : อ.เมือง จ. เชียงราย เป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเชียงราย ริมถนนไตรรัตน์ เดิมวัดพระแก้วเป็นวัดร้าง ชื่อวัดป่าเฮียะ จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๑๙๙๕ ในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกนครองเมืองเชียงใหม่เกิดฟ้าผ่าตอเจดีย์ร้างองค์หนึ่งในวัดนี้ และได้พบพระพุทธรูปลงรักปิดทองอยู่ภายในเจดีย์ ต่อมาภิกษุเถาเรอ่นออกจึงได้ปรากฏว่าพระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ แกะจากหยกสีเขียวเนื้อดีทั้งองค์ ไม่ร้าวราน หน้าตักกว้าง ๔๘.๓ เซนติเมตร สูงแคบฐานเฉพาะทับเกษกรถึงพระเมาฬี ไม่นับแกนที่เป็นแท่งคอกจากรานสูง ๖๖ เซนติเมตร คือองค์พระแก้วมรกต หรือพระพุทธรูปมหาณีรัตนปฏิมากรปัจจุบันนี้ พระแก้วมรกตได้ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระแก้ว เมืองเชียงรายระยะหนึ่ง หลังจากนั้นได้ถูกอัญเชิญไปประดิษฐาน ณ ที่ต่าง ๆ หลายแห่ง เช่น วัดพระแก้วคอนเต้า นครลำปาง นครเชียงใหม่ และนครเวียงจันทน์เป็นเวลานานร้อยปี เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเสด็จไปตีเวียงจันทน์ได้ จึงได้อัญเชิญมาประดิษฐาน ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๒๙ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ วัดพระแก้วเมืองเชียงราย ได้รับการบูรณะและบำรุงรักษาอย่างดี พระอุโบสถและเจดีย์องค์ที่พบพระแก้วมรกต ได้รับการบูรณะในแบบศิลปะล้านนาที่งดงาม บริเวณวัดสะอาดร่มรื่น มีที่จอดรถ ไฟฟ้า ประปา และห้องน้ำ พร้อมทั้งจะรับ

นักท่องเที่ยวยุคนี้ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวและปูชนียสถานที่มียุทธศาสตร์ของเมืองแห่งหนึ่ง

(๕) วัดพระสิงห์ : อ.เมือง จ. เชียงราย ตั้งอยู่ในตัวจังหวัด ใกล้ศาลากลางจังหวัดหลังเก่า แก่เคิมเคยเป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ที่ ประดิษฐานอยู่ ณ วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันนี้ ศาสนสถาน ต่าง ๆ ในวัดพระสิงห์ทุกวันนี้ได้รับการบูรณะใหม่จนทำให้ค้อยคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไปมาก

(๖) วัดเจ็ดยอด : อ.เมือง จ. เชียงราย เป็นวัดที่อยู่ในตัวเมือง เยื้องกับโรงแรมเวียงอินทร์ เจดีย์ของวัดนี้สร้างเลียนแบบเจดีย์วัดเจ็ดยอดที่เชียงใหม่ แต่ฝีมือค้อยกว่ามาก ในบริเวณวัดมีมณฑปพระพุทธรูปทองคำสองสร้างใหม่อีก ๑ แห่ง

(๗) วัดศรีเกิด : อ.เมือง จ. เชียงราย เป็นวัดที่อยู่ในตัวเมือง อีกแห่งหนึ่ง แม้จะสร้างขึ้นใหม่แต่ก็นับว่าใหญ่และสวยงามที่สุดในตัวเมืองเชียงราย

(๘) พระธาตุค้อยเวา : อ.แม่สาย จ. เชียงราย เป็นวัดในตัว เมือง อ.แม่สาย มีถนนลาดยางสภาพดีเข้าถึง มีที่จอดรถ ศาลาพักผ่อนโต๊ะ และห้องน้ำ พระอุโบสถสร้างใหม่แบบล้านนา มีเสาศิลาภรณ์ของล่องชาดประดับกระจก พระธาตุประดิษฐาน อยู่บนยอดค้อยเวา ริมฝั่งแม่น้ำสาย มีบันไดขึ้นสภาพดี กล่าวกันว่าพระธาตุองค์เดิมสร้าง โดยขุนควักเวา หรือองค์เวา กษัตริย์องค์ที่ ๑๐ แห่งราชวงศ์สิงหนวัติ เชียงแสน เมื่อ พ.ศ. ๑๖๔ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระเกศธาตุ รอบพระธาตุมีรูปปั้นแมงป่อง ข้าง (หรือ"เวา"ในภาษาเหนือ) ประดับไว้ พระธาตุค้อยเวาได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์จน มีสภาพดีเช่นปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ นับเป็นปูชนียสถานและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและ เก่าแก่มากของ อ.แม่สาย ร่องมาจากพระบรมธาตุค้อยคอง

(๙) พระบรมธาตุค้อยคอง : ต.ห้วยไคร้ อ.แม่สาย จ. เชียงราย เป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดของจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่บนยอดสูงสุดของเทือกเขานางนอน คือ ค้อยคอง สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๒,๐๐๐ เมตร ทางแยกไปพระบรมธาตุค้อยคอง อยู่ก่อนถึงบริเวณตลาด อ.แม่สาย ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร และมีทางแยกขึ้นไปพระบรม ธาตุอีกประมาณ ๒๐ กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางสภาพดี ตามประวัติกล่าวว่า พระบรมธาตุ ค้อยคองเป็นพระสถูปแห่งแรกของล้านนาไทย เป็นที่บรรจุพระรากขวัญ (กระดูกไหลปาร้า)

เมืองชายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งนำมาแกมขยมประเทศ และนับเป็นครั้งแรกที่พระ
พุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ได้มาประดิษฐานในลานนาไทย ผู้ที่สร้างสถาปนาพระบรมธาตุ
คือ พระเจ้าอชุตราช แห่งราชวงศ์สิงหนวัติ แคว้นโยนกนาคนคร เมื่อ พ.ศ. ๑๔๔๔ เมื่อ
สมโภชพระบรมธาตุนั้น พระเจ้าอชุตราชได้ทรงมีศรัทธาสร้าง "คอง" (ขงตะขาบ) ยาว
พันวา แขนงไว้บนปลายเสาสูงถวายเป็นพุทธบูชา และกำหนดบริเวณโดยรอบเป็นระยะ
๓,๐๐๐ วาจากปลายคองที่ปลิวไปถึงเป็นอาณาเขตขององค์พระธาตุ ถ้วยเหตุนี้คองที่
ประดิษฐานพระบรมธาตุจึงได้ชื่อว่า "คองคอง"

พระบรมธาตุคองคองในปัจจุบันได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ ใน พ.ศ.
๒๕๑๕ นับเป็นการบูรณะครั้งที่ ๓ มีลักษณะเป็นเจดีย์คู่ ศิลปะล้านนา บุกระเบื้องโมเสกสีทอง
มีกำแพงแก้วล้อมรอบ เป็นปูชนียสถานที่นับถือของทั้งพุทธศาสนิกชนชาวลานนาไทยโดยทั่วไป
และชาวประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น พม่า และไทยใหญ่ในรัฐฉาน หรือลาวชาวลาว
พระบางและเวียงจันทน์ เป็นต้น นอกจากนี้ เส้นทางขึ้นคองคองยังเป็นเส้นทางที่ไต่ไปตาม
สันเขาสูง มีทิวทัศน์งดงามมาก และยังมีแอ่งแอ่งหนองหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ความราย
ทางไต่ก็ค้ำค้ำ พระบรมธาตุคองคองจึงนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีศักยภาพสูงของจังหวัด
อีกแห่งหนึ่ง แต่อุปสรรคสำคัญก็คือ ปัญหาความปลอดภัยเนื่องจากการปะทะกันระหว่าง
เจ้าหน้าที่บ้านเมืองและผู้ออกการร้ายหรือขบวนการนอกกฎหมายอื่น ๆ เช่น กองกำลังซุนสา
ลา อยู่บ่อย ๆ ทำให้การเดินทางไปคองคองไม่สะดวกเท่าที่ควร แม้การคมนาคมเข้าถึงจะ
ค่อนข้างสะดวกก็ตาม

(๑๐) วัดพระธาตุจอมกิติ: อ. เชียงแสน จ. เชียงราย ตั้งอยู่บน
เนินเขานอกกำแพงเมืองเชียงแสน อยู่ก่อนเข้าเมืองเชียงแสนด้านซ้ายมือประมาณ ๑
กิโลเมตร และมีทางแยกเป็นถนนลูกรังสภาพดีพอให้เข้าไปอีกประมาณ ๒ กิโลเมตร ตาม
พงศาวดารกล่าวว่า พระเจ้าฟ้างคราช โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๔๔๓ เพื่อบรรจุ
พระบรมสารีริกธาตุ ลักษณะเป็นเจดีย์เหลี่ยมฐานย่อมุมไม้สิบสอง องค์ระฆังทรงกลม องค์
พระธาตุสูง ๑๓ เมตร ฐานกว้าง ๖ เมตร จากเชิงเขาค้นหนึ่งมีบันไดนาคขึ้นไปถึงลาน
พระเจดีย์ ๓๘๓ ขั้น พระธาตุจอมกิติได้รับการบูรณะครั้งล่าสุดโดยกรมศิลปากรเมื่อ พ.ศ.
๒๕๑๕ เมื่ออยู่บนยอดเนินที่ประดิษฐานพระธาตุ สามารถมองเห็นทิวทัศน์เบื้องล่างของ
เมืองเชียงแสนและแม่น้ำโขงได้เป็นมุมกว้าง และระหว่างทางขึ้นยังมีพระธาตุเล็ก ๆ อีก

๒ แห่งให้แวะชมได้คือ พระราชจอมแจ้และพระธาตุสองพี่น้อง พระราชจวมกิตตินันท์ เป็นปูชนียสถานและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองเชียงใหม่

(๑๑) วัดป่าสัก : อ. เชียงแสน จ. เชียงราย อยู่ก่อนถึงที่ว่าการอำเภอเชียงแสนประมาณ ๑ กิโลเมตร มีทางแยกจากประตูเมืองเชียงใหม่ที่ศาลเจ้าพ่อป่าสักเข้าไปประมาณ ๔๐ เมตร ถนนเป็นดินลูกรังสภาพพอใช้ได้ ตามพงศาวดารกล่าวไว้ว่า พระเจ้าแสนภู กษัตริย์ในราชวงศ์เม็งราย ลำดับที่ ๓ ทรงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๔๓๔ เพื่อบรรจุพระธาตุโคปปะ ซึ่งพระพุทโธษาจารย์นำมาถวายและได้โปรดฯ ให้ปลุกต้นสัก ๑๐๐ ต้นล้อมวัดไว้ แล้วทรงตั้งให้พระพุทโธษาจารย์เป็นพระสังฆราช สถิตย์ ณ พระอารามนี้ พระธาตุเจดีย์วัดป่าสัก เป็นเจดีย์สมัยแรกของเจดีย์แบบล้านนามีเรือนธาตุและฐานสูง ทรงสี่เหลี่ยมไม่ย่อมุม เฉพาะฐานที่รับเรือนธาตุมีซุ้มพระคานละ ๓ ซุ้ม และที่เรือนธาตุมีซุ้มจรณะนำหิ้งสี่คาน ที่ซุ้มจรณะนำเสียบค้ำยัดักเพกาแหลม ภายในซุ้มประดับค้ำยพระพุทธรูปปางประทับยืน ต่อจากเรือนธาตุเป็นชั้น"อัสคองชั้นซ้อน" คือมี ๒ ชั้น ชั้นแรกตั้งรับเจดีย์ที่มุมสี่องค์ ส่วนชั้นที่สองตั้งรับส่วนยอดที่เป็นระฆังกลม ปัจจุบันนี้วัดป่าสักเหลือเพียงองค์พระธาตุและฐานพระวิหารหลวงเท่านั้น บริเวณโดยรอบไม่ได้รับการดูแล และไม่มีคนสักอยู่เลย เนื่องจากวัดนี้มีศักยภาพสูง มีพระธาตุเจดีย์ที่งดงามเก่าแก่ จึงควรได้รับการปรับปรุงบริเวณโดยรอบรวมทั้งทางเข้า เพื่อส่งเสริมความงามของโบราณสถาน นอกจากนั้นยังควรส่งเสริมให้มีการปลุกต้นสักรอบ ๆ บริเวณวัดให้สมกับชื่อและสอดคล้องกับประวัติดั้งเดิมอีกด้วย

(๑๒) วัดเจดีย์หลวง : อ. เชียงแสน จ. เชียงราย ตั้งอยู่ริมถนนใหญ่ในตัวเมืองเชียงใหม่ติดกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ และห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนประมาณ ๖๐๐ เมตร วัดเจดีย์หลวงเดิมเป็นวัดเก่าชื่อ "วัดพระหลวง" สร้างมาแต่สมัยทวารวดีเงินยางเชียงแสน มีเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุ ต่อมา พ.ศ. ๑๔๓๓ พระเจ้าแสนภู กษัตริย์ในราชวงศ์เม็งรายได้ทรงบูรณะขึ้นใหม่ สร้างพระวิหารขนาดกว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๓๔ เมตร และได้เสริมองค์พระเจดีย์ให้ใหญ่ที่สุดในเมืองเชียงใหม่ มีฐานกว้าง ๒๔ เมตร และสูง ๕๕ เมตร วัดนี้จึงได้ชื่อว่า "วัดเจดีย์หลวง" ปัจจุบันวิหารวัดเจดีย์หลวงเหลือเพียงร่องรอยของผนังเสาและพื้นเท่านั้น ส่วนองค์พระเจดีย์หักเหลี่ยมยังคงสภาพที่อยู่ บริเวณวัดมีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่นมาก นอกจากนี้ยังตั้งอยู่ติดกับ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน ซึ่งเป็นที่เก็บแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่พบในเมือง เชียงแสนและพื้นที่ใกล้เคียง พิพิธภัณฑ์นี้เปิดให้เข้าชมทุกวัน เว้นวันจันทร์ อังคาร และ วันหยุดราชการ ตั้งแต่ ๘.๐๐ น. - ๑๖.๐๐ น. ใกล้เคียง ๆ กับวัดเจติยหลวงยังมีซาก โบราณสถานอีกมากมาย เช่น กำแพงเมืองเก่า วัดมหาธาตุ วัดพระบาท และวัดบุญเมือง เป็นต้น

(๑๓) วัดพระเจ้าล้านทอง : อ. เชียงแสน จ. เชียงราย ตั้งอยู่ ถัดไปจากวัดเจติยหลวง ใกล้ที่ว่าการอำเภอ เชียงแสน พระเจ้าทองจั่ว (พระยาศิริราช เงินทอง) โอรสพระเจ้าทีโลกราช เป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๒ และได้ทรงหล่อพระ พุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย ขนาดใหญ่ หน้าที่กว้าง ๒ เมตร สูง ๓ เมตรเศษ หน้า ล้านทอง (๑,๒๐๐ กิโลกรัม) ขนาดนามว่า "พระเจ้าล้านทอง" เป็นพระประธาน มี พระพุทธลักษณะงดงามมาก ในวัดนี้ยังมีพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่ง หล่อด้วยทองเหลือง มี พระพุทธลักษณะงดงามเช่นกัน แต่เป็นศิลปะแบบสุโขทัย ได้มาจากวัดทองทิพย์ เรียกกันว่า "พระเจ้าทองทิพย์" นอกจากนั้น ด้านหลังพระอุโบสถยังมีพระธาตุเจติยศิลปะล้านนา เก่าแก่อยู่องค์หนึ่งด้วย วัดพระเจ้าล้านทองปัจจุบันได้รับการบูรณะใหม่หมด มีห้องน้ำ และที่จอดรถ บริเวณวัดสะอาดเรียบร้อย เป็นวัดซึ่งเจ้าคณะอำเภอ เชียงแสนจำพรรษา อยู่

(๑๔) วัดพระธาตุผาเงา : อ. เชียงแสน จ. เชียงราย ตั้งอยู่ ที่บ้านสบคำ ต. เวียง อยู่นอก อ. เชียงแสนไปทางใต้ตามถนนเลียบแม่น้ำโขงประมาณ ๓ กิโลเมตร เป็นวัดเก่า สันนิษฐานว่าคงจะสร้างประมาณปี พ.ศ. ๑๐๐๕ แต่ได้ร้าง มาช้านาน เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๔๑๕ ชาวบ้านสบคำได้ช่วยกันดำงป่าบริเวณวัดเพื่อ ย้ายวัดสบคำซึ่งถูกน้ำโขงกัดเซาะคลั่งพังทุกปีมาไว้ ณ ที่นี้ ขณะทำการปรับดินทำงาน อยู่ ได้ไปสะดุดควัวสี่ขาซึ่งเข้าจึงชุกคุบปรากฏว่าเป็นพระพุทธรูป ซึ่งฝังอยู่ในดินมานานแล้ว กรมศิลปากรได้ระงับการชุกไว้ ปัจจุบันพระพุทธรูปจึงยังฝังอยู่ที่เดิม แต่กำลังมีการสร้าง พระอุโบสถครอบ องค์พระธาตุผาเงาเป็นพระธาตุเจติยขนาดเล็ก ประดิษฐานอยู่บน โขดหินเชิงเขาในบริเวณวัด บนภูเขามีพระธาตุเจติยเก่าแก่อีก ๒ แห่ง คือ พระธาตุ เจติยอก และพระธาตุจอมจัน มีถนนขึ้นถึง และมีโครงการจะสร้างพระบรมธาตุพุทธ- นิमितเจติยขึ้นบนยอดเขาโดยใช้ศิลปะล้านนา ภายในบริเวณวัดพระธาตุผาเงามีที่จอดรถ

ยนต์ รถบัส หอน้ำ ร้านขายเครื่องดื่ม สวนสัตว์ และมีการอบสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ
 ชุมประเพณีสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ แต่ได้ประยุกต์ศิลปะล้านนามาใช้เป็นอย่างดี นับเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งโดยเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวท้องถิ่น

บริเวณเมืองเก่าอำเภอเชียงแสนยังมีโบราณสถานที่น่าสนใจ
 สนใจอีกมากมาย เหมาะอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงเป็นอุทยานประวัติศาสตร์เช่นที่เมืองเก่า
 สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และอยุธยา แหล่งท่องเที่ยวที่นำมากล่าวไว้เป็นเพียงที่สำคัญ ๆ
 และมีลักษณะทางรูปธรรมมากพอที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปได้
 สำหรับผู้ที่สนใจทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีแล้ว เมืองเชียงแสนยังมีสิ่งที่น่าสนใจ
 นอกเหนือไปจากที่ได้อธิบายมาแล้วอีกหลายแห่งซึ่งน่าศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

(๑๕) วัดศรีโคมคำ : อ.เมือง จ.พะเยา ตั้งอยู่ในตัวจังหวัด
 ริมกว๊านพะเยา มีถนนลาดยางเข้าถึง มีลานจอดรถ ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม และ
 หอน้ำ วัดศรีโคมคำ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ภายในพระวิหารหลวงประดิษฐาน
 พระพุทธรูปสำคัญยิ่งของพะเยา คือ "พระเจ้าคนหลวง" พระเจ้าคนหลวงเป็นพระพุทธรูป
 รูปปางมารวิชัยองค์ใหญ่ หน้าตักกว้าง ๒๔ ศอก สูง ๓๒ ศอก กล่าวกันว่าใหญ่ที่สุดใน
 ลานนาไทย สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๐๓๔ เสร็จในปี พ.ศ.๒๐๗๖ สมัย "พระเมืองคู้"
 เป็นเจ้าผู้ครองเมืองพะเยา และ "พระเมืองแก้ว" เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ พระ
 พุทธรูปองค์นี้สร้างด้วยศิลปะล้านนาสกุลช่างพะเยาอันงดงาม นับเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่
 เมืองของพะเยา ด้านหน้าพระวิหารหลวงมีพระพุทธรูปจำลองประดิษฐานอยู่หนึ่ง
 เป็นของเก่าซึ่งครุมาศรีวิชัยนำมาจากฐานเจดีย์ร้างในวัดสวนจันทร์ นอกจากนี้ด้านหลัง
 พระวิหารยังเป็นที่เก็บแสดงโบราณวัตถุและศิลปาจาริกจากวัดต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยา
 เป็นจำนวนมาก วัดศรีโคมคำจึงเป็นวัดสำคัญของจังหวัดพะเยา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่
 การพัฒนาบริเวณลานค่านหน้าวัดส่วนหนึ่งได้กลายเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมของวัดไป
 เพราะมีการสร้างรูปปั้นต่าง ๆ ที่ไม่มีคุณค่าทางศิลปะและไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปศาสนา
 ทาสีสันฉูดฉาด ซึ่งการพัฒนาหากทางวัดหรือจังหวัดจะจัดสร้างเป็นสวนสาธารณะปลูก
 ไม้ดอก ไม้ประดับ และต้นไม้ยืนต้น ก็จะได้ประโยชน์มากกว่าทั้งยังเป็นส่วนช่วยเสริม
 ให้บริเวณวัดงามสง่าขึ้นอีกด้วย

(๑๖) วัดศรีโฆมค้ำ หรือวัดสูง : อ.เมือง จ.พะเยา
 อยู่ในตัวจังหวัดเช่นกัน ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการเทศบาลเมืองประมาณ ๕๐๐ เมตร เป็น
 วัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองพะเยาอีกองค์หนึ่งคือ "พระเจ้าล้านตื้อ" หรือ
 "หลวงพ่องามเมืองเวียงจันทน์" พระพุทธรูปองค์นี้เดิมได้ประทับพักพิงอยู่ที่สนามเวียงแก้ว
 ต่อมาเจ้าเมืองพะเยาได้นำพระและล่านำมาประดิษฐานที่วัดนี้เมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีมาแล้ว
 บ้างก็ว่าเดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีจอมเมือง นับว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงาม
 มากเป็นศิลปะล้านนาสกุลช่างพะเยา และโคเชื่อกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่งามที่สุดในแคว้น
 ลานนาไทย เดิมทีเป็นพระพุทธรูปที่ไม่มีขุมเรือนแก้ว แต่ภายหลังได้ใส่เพิ่มเติมเข้าไป
 ทำให้มีรูปแบบของศิลปะคังเดิม

(๑๗) วัดป่าแดงบุญนาค : ต.กงเจน อ.เมือง จ.พะเยา
 อยู่ในตัวจังหวัดเช่นกัน ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองไปทางเหนือ ๓ กิโลเมตร วัด
 ป่าแดงบุญนาคเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของจังหวัดพะเยา จะเห็นได้ว่าเป็นวัดแรกที่มีงานคาน-
 กล้วยสลาก เดิมเป็น ๒ วัด ตั้งอยู่ใกล้กันคือวัดป่าแดงหลวงหรือวัดป่าแดงคอนชัยวัดหนึ่ง
 กับวัดบุญนาค อีกวัดหนึ่ง บริเวณรอบ ๆ เป็นป่าโปร่ง ภายหลังได้รวมเป็นวัดเดียวกัน
 วัดบุญนาคเป็นวัดร้างมีแต่ซากโบสถ์วิหาร และเจดีย์ ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ เจดีย์
 เก่าแก่ที่วัดบุญนาคนี้มีฐานสี่เหลี่ยมยกสูงแบบล้านนา แต่องค์ระฆังเป็นทรงกลมแบบลังกา
 คอนบนของเจดีย์มีรอยถูกซุกคั่นเป็นโพรงกว้าง ภายในเป็นกรุขนาคใหญ่ค้ำยันแผ่นหินเป็น
 ห้องเก็บของ เล่ากันว่าของที่ผู้ร้ายโมยเอาไปเป็นหีบหินซึ่งคงจะบรรจุของมีค่า
 ส่วนวัดป่าแดงได้รับการบูรณะซ่อมแซมและมีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาอยู่

(๑๘) วัดรัตนาราม หรือวัดป่า : อ.เมือง จ.พะเยา ตั้ง
 อยู่นอกตัวเมืองไปทางเหนือเล็กน้อย อยู่ริมทางหลวงสายพะเยา-เชียงใหม่ มีทางแยก
 เป็นถนนลาดยางสภาพดีเข้าไปประมาณ ๕๐๐ เมตร วัดรัตนารามเดิมเป็นวัดเก่าแก่
 อายุหลายร้อยปี แต่ได้ร้างไป ต่อมาพระอาจารย์ไพบูลย์ พระอาจารย์ทางวิปัสสนาธุระ
 ซึ่งเป็นที่นับถือเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนจำนวนมากได้มาบูรณะสร้างขึ้นใหม่ เมื่อเริ่ม
 ก่อสร้างได้ซุกพบซากพระวิหาร พระอุโบสถ พระสถูป ศิลาจารึกบอกรประวัติวัด และ
 พระพุทธรูปศิลาศิลปะล้านนาสกุลช่างพะเยาจำนวนมาก ศิลาจารึกและพระพุทธรูปส่วน
 หนึ่งปัจจุบัน ก็ยังอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ ส่วนพระพุทธรูปศิลาที่เหลือยังเก็บ

อยู่ในบริเวณวัด ปัจจุบันวัดรัตนวารามเป็นวัดที่สร้างใหม่ทั้งหมด แต่ได้รับการออกแบบและวางผังอย่างดี สิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่รวมทั้งพระอุโบสถเป็นสถาปัตยกรรมไทยแบบภาคกลางแทนที่จะเป็นแบบล้านนาไทย ยกเว้นพระรัตนเจดีย์ ซึ่งนำสถาปัตยกรรมแบบล้านนามาประยุกต์ขึ้นใหม่ได้อย่างงดงาม บริเวณวัดมีเรือนสะอาดสอาด มีถังขยะตั้งเป็นระยะ มีห้องน้ำ ศาลาวิปัสสนาและที่จอดรถ วัดนี้น่าจะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย

(๑๙) วัดลี : อ. เมือง จ. พะเยา อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางใต้ประมาณ ๒ กิโลเมตร ตามเส้นทางสายพะเยา-ลำปาง และมีถนนลูกรังสภาพดีแยกเข้าไปอีกประมาณ ๕๐๐ เมตร เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของพะเยา แต่ได้รับการบูรณะใหม่หมด ทำให้สูญเสียศิลปะแบบดั้งเดิมลงไปบ้าง สิ่งที่น่าสนใจของวัดลี้คือสถาปัตยกรรมศิลปะล้านนา ฐานเหลี่ยมสูงย่อมุม องค์ระฆังรูปแปดเหลี่ยม ตั้งอยู่บนมาลัยเถาและชั้นหน้ากระดานแปดเหลี่ยม รอบ ๆ เจดีย์มีพระพุทธรูปหินทรายแดงศิลปะล้านนาสกุลช่างพะเยาตั้งรายรอบ นอกจากนั้นยังมีศิลาจารึกบอกรประวัติวัดลี้จารึกด้วยอักษรล้านนาอยู่ที่วิหาร และมีพิพิธภัณฑสถานเล็กของวัดเก็บแสลงโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปหินทราย พระพิมพ์ กระจก ผอบ เหมียว และถ้วยชาม เป็นต้น วัดลี้มีบริเวณวัดที่สะอาดกว้างขวาง หากได้รับการบูรณะและพัฒนาอย่างถูกต้องวิชา จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่ง

(๒๐) วัดนันทาราม : ต. หยวน อ. เชียงคำ จ. พะเยา เป็นวัดเก่าแก่อายุประมาณ ๓๐๐ ปี ตั้งอยู่ในตัวอำเภอเชียงคำ เดิมเรียกว่าวัดจองคาหรือวัดจองเหนือ เป็นวัดเล็ก ๆ ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๓-๒๔๖๔ พ่อตะกา จองนันทา (อู) วงศ์อนันต์ คหบดีอำเภอเชียงคำ ร่วมกับชาวบ้านได้บูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ โดยสร้างพระวิหารหลวงเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยใหญ่ที่งดงามมาก ตัวพระวิหารสร้างด้วยไม้หลังคาซ้อนชั้นมุงด้วยไม้แป้นเกล็ดแบบโบราณ ตกแต่งด้วยไม้ฉลุเป็นลายเครือเถาต่าง ๆ ฉนวนและหน้าจั่วทำซาดแดงและปิดทองประดับกระจกอย่างงดงาม เสาและผนังภายในก็ปิดทองประดับกระจกด้วย นอกจากนั้นยังได้ฉลุเชิญพระพุทธรูปไม้สักแกะสลักองค์ใหญ่แบบพม่าจากวัดร้างใน อ. ปง ชื่อวัดจองเหมือด มาเป็นพระประธานในพระวิหารอีกด้วย

วัดนันทารามนับเป็นวัดที่มีศักยภาพสูงมากในจังหวัดพะเยา เนื่องจากศาสนสถานที่สำคัญส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบทั้งความแปลกตาแบบดั้งเดิมไว้ได้ สมควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่วัดอื่น ๆ

(๒๑) วัดหย่วน : ต.หย่วน อ.เชียงคำ จ.พะเยา เป็นวัดเก่าแก่ขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในตัวอำเภอเชียงคำเช่นกัน ขณะที่วัดนันทารามรักษารูปแบบวิหารแบบดั้งเดิมของไทยใหญ่ไว้ได้ วัดหย่วนก็ยังคงรักษารูปแบบของวิหารแบบไทลื้อไว้ได้มากเช่นกัน วิหารหลวงวัดหย่วนเป็นวิหารกึ่งโดมครึ่งปูนครึ่งไม้ หลังคาซ้อนชั้น คมคู่ ค้ำ มุงด้วยไม้แป้นเกล็ดแบบโบราณ ซอฟ้าแกะเป็นเศียรพญานาค และจั่วค้ำหน้าตกแต่งด้วยโก่งคิ้วไม้แกะสลักปิดทองแบบล้านนา บริเวณวัดสะอาดร่มรื่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของ อ. เชียงคำ

(๒๒) วัดพระธาตุสบสวน : ต.หย่วน อ. เชียงคำ จ.พะเยา อยู่ในตัวอำเภอเชียงคำ เลี้ยววัดหย่วนไปเล็กน้อย มีปูชนียสถานสำคัญคือ พระธาตุสบสวน ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นที่บรรจุพระเกศธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วัดพระธาตุสบสวนมีอาณาบริเวณกว้างขวางและอยู่คึกคักชานุกา ศาสนสถานได้รับการบำรุงรักษาอย่างดี แต่ส่วนใหญ่ได้รับการบูรณะจนผิดรูปแบบดั้งเดิม ไปมากแล้ว

(๒๓) วัดพระเจ้านั่งดิน : ต.เวียง อ. เชียงคำ จ.พะเยา เป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญของคณะหนึ่งคือ "พระเจ้านั่งดิน" กล่าวกันว่าในสมัยพุทธกาลมีทุกขะคนหนึ่งชื่อ คำแดง ได้ปั้นพระพุทธรูปองค์นี้ไว้บูชา ต่อมาเมื่อพระพุทธรูปองค์นี้ได้เสด็จโปรดสัตว์มาถึงแคว้นนี้ พระพุทธรูปองค์นี้ก็ไถ่กระทำปาฏิหาริย์เลื่อนลงกราบนิ่งกับพื้นดิน ภายหลังไม่ว่าจะยกขึ้นประดิษฐานไว้บนแท่นสูงตามเดิมอย่างไร รุ่งเช้าก็จะพบว่าพระพุทธรูปองค์นี้เลื่อนลงมาอยู่ที่พื้นเสมอ จึงเรียกกันว่า "พระเจ้านั่งดิน" ปัจจุบันพระเจ้านั่งดินก็คงยังประดิษฐานอยู่กับพื้นในพระอุโบสถ ตั้งตำนานที่เล่ากันมานั้น

๕.๑.๓ แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี

(๑) การลองแก่งแมก : แม่น้ำกมี่ต้นน้ำอยู่ในสาธารณรัฐ-

สังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า ไทล่ผ่าน อ.ปาง จ. เชียงใหม่ แล้วเข้าสู่ จ. เชียงรายใน
เขต อ. เมือง ผ่าน อ. แม่จัน แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่สบกก อ. เชียงแสน การล่อง
เรือในลำน้ำกมมี ๒ แบบ คือ ล่องแพและล่องเรือยนต์ ทั้ง ๒ แบบมีจุดค้นทาง-ปลาย
ทางอยู่ที่บ้านท่าคอน อ.ปาง จ. เชียงใหม่ และท่าเรือโฮเวอร์บรुक อ. เมือง จ. เชียง-
ราย

การล่องแพจะเริ่มต้นที่บ้านท่าคอน อ.ปาง จ. เชียงใหม่
แล้วล่องมาตามลำน้ำแวะชมธรรมชาติและหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ริมฝั่ง พักแรมใน
แพ แล้วขึ้นฝั่งที่ปลายทาง คือท่าเรือโฮเวอร์บรुक อ. เมือง จ. เชียงราย กินเวลา ๒ คืน
๓ วัน การล่องแพจะต้องมีการวางแผนและนัดหมายกันล่วงหน้าเนื่องจากจะต้องทำการ
ค่อแพซึ่งจุนักท่องเที่ยวได้ประมาณแพละ ๔-๑๐ คน ค่าใช้จ่ายในการค่อแพและล่องแพ
ประมาณแพละ ๒,๕๐๐-๓,๐๐๐ บาท

ส่วนการล่องเรือยนต์นั้น มีทั้งวิ่งขึ้นและล่องระหว่างบ้าน
ท่าคอนและท่าเรือโฮเวอร์บรुक ส่วนใหญ่เป็นเรือหางยาว ใช้เวลาไปกลับประมาณ ๕
ชั่วโมง ค่าโดยสารประมาณคนละ ๑๖๐ บาท เรือออกจากแต่ละท่าวันละ ๑ เที่ยว
เวลา ๑๒.๐๐ น. ส่วนถ้าเช่าเรือแบบเหมาลำประมาณครั้งละ ๑,๖๐๐ บาท การ
ล่องแก่งแม่กกนับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากนักท่องเที่ยว
เที่ยวโดยทั่วไป และได้ดำเนินการมานานับสิบปีแล้ว

(๒) สิบประคนางแล : บ้านนางแล อ. เมือง จ. เชียงราย
บ้านนางแลอยู่ในเขตอำเภอเมือง ห่างจากตัวเมืองไปตามเส้นทางสายเชียงราย-แม่จัน
ประมาณ ๔ กิโลเมตร เป็นดินของสิบประคนางชื่อในเชียงราย สิบประคนางแลลูกจะไม่
ใหญ่นัก แต่สดำและหวานจืด สองข้างทางหลวงเมื่อเข้าเขตบ้านนางแลจะมีผู้นำสิบประคน
จากไร่มาวางขายเรียงรายกันไปหลายสิบราย เป็นสินค้าพื้นเมืองที่ขึ้นชื่ออย่างหนึ่ง

(๓) สวนลันจี-งานลันจีเชียงราย : อ. แม่จัน จ. เชียงราย
ผลิตผลทางการเกษตรที่มีชื่อที่สุดของจังหวัดเชียงรายก็คือ ลันจี ลันจีมีปลูกกระจัดกระ-
จายในหลายอำเภอ แต่ที่ปลูกมากที่สุดคืออำเภอแม่จัน สวนลันจีในอำเภอแม่จันมีหลาย
แห่ง เช่น สวนรมฉัตร สวนหงส์หยก สวนปลัดศักดิ์ ฯลฯ นักท่องเที่ยวจะขอเข้าไปชม

และชิมได้ โดยเฉพาะในช่วงเดือนพฤษภาคม และในเดือนนี้ของทุกปี จังหวัดเชียงราย จะจัดงานลีนจี เชียงรายขึ้นที่ตัวอำเภอเมือง ในวันที่ชาวสวนลีนจีจะนำเอาลีนจีสดพันธุ์ดี เช่น โอเอียะ ฮงฮวย ฯลฯ มาขาย มีการออกร้านของหน่วยราชการ ภาครัฐลีนจีพันธุ์ดี และประกวดเทพีลีนจีด้วย นับเป็นงานที่ส่งเสริมทั้งด้านพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยวไปในเวลาเดียวกัน

(๔) หมู่บ้านชาวเขาคอยแม่สลอง : ต.ป่าซาง อ.แม่จัน

จ. เชียงราย จังหวัดเชียงรายมีหมู่บ้านชาวเขากระจัดกระจายอยู่มากมายหลายแห่ง ความยอดเขาสูง แต่ที่ซึ่งมีชาวเขามาก อยู่ใกล้ตัวเมือง และการคมนาคมค่อนข้างสะดวกที่สุดก็คือ ที่คอยแม่สลอง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาชาวเขา อำเภอแม่จัน การเดินทางไปคอยแม่สลองจะต้องไปตามทางหลวงสายเชียงราย-แม่สลาย จาก อ.แม่จันไปทาง อ.แม่สลายประมาณ ๔ กิโลเมตร จะถึงทางแยกซ้ายมือเข้า ต.ป่าซาง จากปากทางเข้าไปอีกประมาณ ๑๕ กิโลเมตรจะถึงที่ทำการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาชาวเขา จากจุดนี้จะมีทางแยกไปหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้หลายเผ่า เช่น หมู่บ้านอีก้อแสนใจ หมู่บ้านอีก้อแสนสุข หมู่บ้านอีก้อแสนหล้า หมู่บ้านอีก้อสามแยก หมู่บ้านเย้าเลาซีหรือเย้าฉาเคือ หมู่บ้านจีนฮ่อสันติคีรีหรือแม่สลองนอก หมู่บ้านฮ่อและไทยใหญ่ที่บ้านหินแตกหรือบ้านเทิดไทย ฯลฯ การเดินทางไปยังหมู่บ้านชาวเขาเหล่านี้ทำได้หลายรูปแบบ ส่วนใหญ่มีถนนลูกรังสภาพพอใช้ไปได้ แต่ทางชั้นรถยนต์ที่ใช้จะต้องมีกำลังดี เส้นทางสายนี้มีรถโดยสารสองแถวบริการตลอดวัน ค่าโดยสารคนละประมาณ ๕๐ บาทต่อ ๑ เที่ยว หรือเหมาคันไปกลับคนละประมาณ ๕๐๐ บาท คอยแม่สลองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากและเป็นถิ่นนิยมของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป อุปสรรคสำคัญนอกจากสภาพของเส้นทางที่สูงชันแล้ว บางครั้งยังมีปัญหาความปลอดภัย หากมีการปะทะกันระหว่างผู้ก่อการร้ายกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในป่าเขาที่ลึกเข้าไป ซึ่งมีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวชาวเขาเหล่านี้อย่างยิ่ง

(๕) จุดเหนือสุดของประเทศไทย : อ.แม่สลาย จ. เชียงราย

อ.แม่สลายเป็นอำเภอชายแดนเหนือสุดของประเทศไทย อยู่ห่างจากอำเภอเมืองไปตามทางหลวงสายเชียงราย-แม่สลาย ประมาณ ๒๒ กิโลเมตร เส้นกั้นพรมแดนเหนือสุด

ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมาคือ แม่น้ำสาย ณ จุดนี้ฝั่งไทยคือตลาด อ.แม่สาย ฝั่งพม่าคือท่าซีเหล็ก รัฐบาล มีสะพานคอนกรีตข้ามน้ำแม่สายไปฝั่งพม่าได้โดยแจ้งเจ้าหน้าที่ศุลกากรไทยทราบก่อน และห้ามนักลอบค้ารูปเข้าไปค้ารูปในฝั่งพม่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเชียงราย-พะเยา จะต้องมาแม่สายเพื่อให้ออกนอกเขตของประเทศไทย มีป้าย "จุดเหนือสุดของสยาม" ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่สายด้วย นอกจากนั้นยังได้ข้ามชายแดนไปเที่ยวชมฝั่งพม่าได้อีก อ.แม่สายจึงเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย

(๖) กาคาว : บ้านแม่คำสายใน อ.เมือง จ.พะเยา กาคาวคือตลาดนัดซื้อขายวัวซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่แห่งในประเทศไทย กาคาวที่บ้านแม่คำจะมีขึ้นเฉพาะวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ ตั้งแต่เช้ามีคนจนถึงเย็น ผู้ที่จะขายวัวจะจูงวัวมาแสดงในตลาดนัด ส่วนผู้ซื้อก็จะเข้าไปเดินเลือกดูและต่อรองราคากัน วัวที่นำมาซื้อขายกันนั้นมีจำนวนนับร้อยตัว นอกจากนั้นยังมีอาหาร เครื่องดื่ม ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ใน การประกอบอาชีพ เช่น เครื่องจักสาน เครื่องมือตัดปลา ฯลฯ และเสื้อผ้าหม้อฮ่อม ผ้าขาวม้า ฯลฯ มาขายอีกด้วย นับว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจมาก เพราะจะได้เห็นชีวิตของคนเมืองที่แท้จริงอีกรูปแบบหนึ่ง กาคาวบ้านแม่คำอยู่ห่างจาก อ.เมืองไปทางใต้ตามเส้นทางสายพะเยา-งาว ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร และมีทางแยกเข้าบ้านแม่คำสายในอีกประมาณ ๑ กิโลเมตร ถนนลาดยางสภาพดีตลอด

(๗) หมู่บ้านท่าครกหิน : ต.บ้านต๋อน อ.เมือง จ.พะเยา หมู่บ้านที่มีอาชีพสกัดหินท่าครกหินคือ "บ้านจิว" ครกหินจากบ้านจิวส่งไปขายทั่วประเทศ รวมทั้งที่อ่างศิลา จ.ชลบุรีด้วย บ้านจิวอยู่ห่างจาก อ.เมืองไปทางทิศใต้เล็กน้อย แต่ทางเข้าเป็นถนนลูกรังและถนนดินสภาพไม่ดี ทางเข้าลำบาก

(๘) หมู่บ้านท่าเกวียน : ต.บ้านต๋อน อ.เมือง จ.พะเยา ชื่อ "บ้านแม่น้ำเรือ" อยู่ห่างจากบ้านจิวไปประมาณ ๕-๖ กิโลเมตร การคมนาคมค่อนข้างลำบากเช่นกัน หมู่บ้านนี้มีชื่อเสียงในการต่อเกวียนโค้งคงามและแข็งแรงมากที่สุด

(๙) หมู่บ้านไทยลื้อ : อ.เชียงคำ จ.พะเยา ไทยลื้อเป็นชนเชื้อชาติไทยเผ่าหนึ่ง มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองปันนา ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

และได้เข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอปง อำเภอเชียงคำ และอำเภอเชียงม่วน มากกว่า ๑๕๐ ปีแล้ว ไทยลื้อเรียกตัวเองว่า "ไต" หรือ "ไตลื้อ" มีภาษาพูดภาษาเขียนตลอดจนวัฒนธรรมคล้ายคนเมือง ต่างกันในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายและประเพณีปลีกล้วยบางอย่าง ชุมชนไทยลื้อขนาดใหญ่อยู่ที่ อ. เชียงคำ ปัจจุบันไทยลื้อได้แต่งกายแบบสมัยนิยม เช่นเดียวกับคนเมืองทั่วไปแล้ว จะแต่งกายตามประเพณีดั้งเดิมเฉพาะในโอกาสพิเศษเท่านั้น แต่ก็ยังคงลักษณะเอกลักษณ์ของไทยลื้อไว้ไ้บ้าง เช่น ฝีมือในการทำดอกไม้ และการทำเครื่องเงิน เป็นต้น

(๑๐) งานยี่เบ็ง : คืองานเทศกาลลอยกระทงของภาคเหนือ จัดในวันเพ็ญเดือนยี่ (นับแบบภาคเหนือ) หรือเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ในวันงานจะมีการลอยกระทงตามประเพณีโคมไฟ ก่อพระทราย และมหรสพต่าง ๆ เป็นงานเทศกาลประจำฤดูหนาว (ปรากฏรายละเอียดในบทที่ ๒ ว่าด้วยประเพณีท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย-พะเยา) เนื่องจากจังหวัดเชียงราย-พะเยา ต่างก็มีแหล่งน้ำสำคัญที่จะใช้จัดงานได้คือ แม่น้ำกก และกว๊านพะเยา จึงควรส่งเสริมให้เป็นงานเทศกาลประจำปีของจังหวัด โดยอาจหลีกเลี่ยงรูปแบบที่ซ้ำกับของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น อาจเน้นบรรยากาศลานนาไทยเก่า ๆ ซึ่งปรากฏว่าได้สูญไปมากแล้วในจังหวัดเชียงใหม่ อาจมีการประกวดโคมยี่เบ็ง โคมสาย โคมผัก ฯลฯ แขนงงานบันเทิงและมหรสพสมัยใหม่คั้งที่เชียงใหม่ เป็นต้น

(๑๑) ปอยหลวง และปอยน้อย : เป็นงานบุญประจำปีในช่วงฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้นไป ปอยหลวงเป็นการทำบุญฉลองที่ได้สร้างหรือบูรณะศาสนสถานถวายวัด มีการทำบุญเลี้ยงพระและถวายทาน สิ่งของที่ถวายทานจะจัดมาบนแคร่หรือล้อเลื่อนเรียกว่า คันคร้วทาน แล้วเข็นชบวนแห่อย่างเอิกเกริกงดงามมายังวัด ส่วนปอยน้อย เป็นงานบวชพระหรือบวชเณร แต่ที่จัดเป็นงานใหญ่และเป็นที่ยอมรับของชาวเหนือมากกว่าก็คือ การบวชเณร มีการจัดลูกแก้วคือผู้ที่บวชเณรให้แต่งตัวงดงามอย่างเจ้าชาย แล้วขึ้นม้ากันสัพัน เข็นชบวนแห่แทนไปยังวัด (รายละเอียดของงานปอยหลวงและปอยน้อยมีปรากฏในบทที่ ๒ ว่าด้วยประเพณีท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย-พะเยา) ทั้งปอยหลวงและปอยน้อยหรือปอยบวชลูกแก้ว นอกจากจะเป็นงานบุญแล้วยังมีลักษณะทางรูปธรรมหลายอย่างที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ เช่น ชบวนแห่คันคร้วทาน หรือชบวนแห่ลูกแก้ว

เป็นต้น โดยเฉพาะขบวนแห่ลูกแก้วนั้น หากจัดผนวกเข้ากับโครงการบรรพชาสามเณร
ฤดูร้อน แล้วจัดเข้าขบวนแห่รวมกัน ก็จะเป็นกิจกรรมที่น่าตื่นตาตื่นใจต่อนักท่องเที่ยวมาก
ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย ประเพณีปลุกย่อยที่เป็นส่วนประกอบของงาน เช่น
การแข่งขันกลองหลวง การแข่งขันบอกลไฟ ฯลฯ ก็ยังสามารถช่วยให้งานสนุกสนานและตื่นเต้น
ยิ่งขึ้น

(๑๒) งานสงกรานต์ : เป็นประเพณีเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่
ของไทยแต่ครั้งเดิม มักจัดในวันที่ ๑๓, ๑๔, ๑๕ และ ๑๖ เมษายนของทุกปี งาน
สงกรานต์ของเชียงราย-พะเยา มีลักษณะเช่นเดียวกับงานสงกรานต์ของชาวไทยลานนา
ทั่วไป มีการทำบุญเลี้ยงพระ รดน้ำคำหัวขอพรผู้ใหญ่ ชนทรายเข้าวัด และเล่นสาคน้ำ
(ดังปรากฏรายละเอียดในบทที่ ๒ ว่าด้วยประเพณีท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย-พะเยา)
การส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ในจังหวัดเชียงราย-พะเยา ควรเป็นไปในรูปของการ
แบ่งเบานักท่องเที่ยวจากจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวจะไปแออัดกันอยู่ใน
จังหวัดเชียงใหม่จนเกินขีดความสามารถที่จะรับได้ ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการบริการ
ต่าง ๆ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ ตลอดจนการคมนาคมในช่วงงานสงกรานต์และงาน
ประเพณีอื่น ๆ หากจังหวัดเชียงราย-พะเยาจะจัดให้ช่วงที่สำคัญที่สุดของงานสงกรานต์
ไม่ให้ตรงกับของจังหวัดเชียงใหม่ ก็จะช่วยแบ่งเบาภาระนี้ไปได้

(๑๓) ตานกวยสลาก : เป็นงานบุญเพื่อถวายสลากภัตแด่พระ
ภิกษุสามเณรในระหว่างเข้าพรรษา มักจัดในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม มีการจัดตั้ง
ขบวนแห่กวยสลากที่จะถวายพระไปยังวัด (รายละเอียดปรากฏในบทที่ ๒ ว่าด้วยประเพณี
ท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย-พะเยา) นักท่องเที่ยวที่จะไปยังจังหวัดเชียงราย-พะเยานั้น
มักจะลดจำนวนลงในช่วงฤดูฝน ดังนั้น หากต้องการรักษาจำนวนนักท่องเที่ยวไว้ก็จะต้อง
จัดกิจกรรมบางอย่างขึ้นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งในช่วงนี้ก็มีงานประเพณีสำคัญเพียง
อย่างเดียวคือ ตานกวยสลาก ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เป็นงานประจำปีได้โดยจัดขึ้นในช่วง
เสาร์-อาทิตย์ ของสัปดาห์โคสัปดาห์หนึ่ง ระหว่างเข้าพรรษาเป็นประจำทุกปีไป

๕.๒ การจกัค่าคั้บความสำคัญขงแหล่งทอ้งเต้ยว

จากรายละเอียคขงแหล่งทอ้งเต้ยวประเภทค่าง ๆ ในจ้งหวักเชียงราย-พะเยา ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นคั้ว่าในพื้นที่โครงการมีแหล่งทอ้งเต้ยวที่คั้รับการสำรวจแล้วถึง ๔๗ แห่ง นับว่าเป็นจำนวนที่มากพอสมควร การที่จะพัฒนาแหล่งทอ้งเต้ยวให้ทุกแห่งพร้อม ๆ กันย่อมเป็นไปไม่ได้ เนื่องจกการพัฒนาแหล่งทอ้งเต้ยวจำเป็นที่จะต้องใช้กำลังเงิน กำลังคน กำลังความคักคิ ตลอดจนเวลามากมาย คั้งนั้น จึงต้องมีการคักคิเลือกแหล่งทอ้งเต้ยวที่มีศักยภาพสูงมาพัฒนาอกน การจกัค่าคั้บความสำคัญขงแหล่งทอ้งเต้ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อใช้เป็นเครื่องชั้บคั้บอกนหลังในการพัฒนาแหล่งทอ้งเต้ยวอย่างถูกคั้บเหมาะสมคั้ไป

๕.๒.๑ เกณฑ์การพิจารณาและการให้คะแนนความสำคัญขงแหล่งทอ้งเต้ยว

การวัดความสำคัญขงแหล่งทอ้งเต้ยวในที่นี้ใช้วิธีพิจารณาให้คะแนนแหล่งทอ้งเต้ยวแต่ละแห่งโดยแบ่งพิจารณาในแง่ค่าง ๆ ซึ่งอาจแยกเป็นองค์ประกอบใหญ่ ๆ ได้ ๒ ส่วนคั้ยกันคั้คือ ความพร้อมในการรับนักทอ้งเต้ยว และสภาพแวดล้อมแหล่งทอ้งเต้ยว ในส่วนขงความพร้อมในการรับนักทอ้งเต้ยวนั้น จะเป็นสิ่งที่ช่วยในการคักคิสนใจขงนักทอ้งเต้ยวว่าจะเคินทางมาทอ้งเต้ยวสถานทีนั้น ๆ หรือไม่ คั้วแปรที่ใช่มี ๕ คั้ว เช่น สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อจกัคิในการรับนักทอ้งเต้ยว ชื่อเสียงในปัจจุบัน และคั้คุณค่าในตัวเองขงแหล่งทอ้งเต้ยว ซึ่งหมายถึงความสำคัญขงสาระซึ่งเป็นลักษณะเคินพิเศษขงแหล่งทอ้งเต้ยวแต่ละแห่ง เช่น มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแกมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ ความงามขงศิลปะและสถาปัตยกรรม ความมกงามทางธรรมชาติ หรือเป็นกิจกรรมประเพณีที่มีลักษณะพิเศษอนัน่าประทับใจ เป็นคั้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งคักคิให้นักทอ้งเต้ยวต้องการที่จะมาในสถานทีนั้น ๆ แหล่งทอ้งเต้ยวใดที่มีคั้คุณค่าในตัวเองสูง ก็จะทำสร้างความประทับใจแก่นักทอ้งเต้ยวได้มากกว่าแหล่งทอ้งเต้ยวอื่น ๆ ที่มีคั้คุณค่าในตัวเองคั้ ส่วนสภาพแวดล้อมขงแหล่งทอ้งเต้ยวนั้น จำเป็นต้องแยกพิจารณาเป็นพิเศษเนื่องจกเป็นเรื่องสำคัญที่มีเนื้อหาขอบเขตครอบคลุมทั้งในคั้นกายภาพและคั้นทีเป็นนามธรรม ซึ่งมีผลกระทบคั้ต่อการพัฒนาแหล่งทอ้งเต้ยว นอกจกนั้นเมือพิจารณาด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ขงคั้วแปรแล้ว สภาพแวดล้อมจะมีค่าเป็นลบซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแปรผกผันกับคั้วแปรอื่น ๆ ทั้งหมด ซึ่งมีค่าเป็นบวก คั้งนั้น หากนำ

ค่าสภาพแวดล้อมมาคิดรวมกับตัวแปรอื่น ๆ ก็จะทำให้ค่าคะแนนรวมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งคลาดเคลื่อนไปมากกว่าความเป็นจริง ซึ่งอาจมีผลให้มองภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ ผิดไป

การให้คะแนนความสำคัญในแต่ละหัวข้อหรือแต่ละตัวแปรของแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ในที่นี้จะใช้ช่วงคะแนนจาก ๐.๕ ถึง ๓.๐ โดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากตามความสำคัญในแต่ละตัวแปร คือแหล่งท่องเที่ยวใดที่มีความสำคัญมากที่สุดในตัวแปร ประเด็นนี้ก็จะได้ ๓.๐ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญน้อยกว่าก็จะได้คะแนนลดหลั่นกันลงไปจนถึงน้อยที่สุด จะได้คะแนน ๐.๕ ทั้งนี้ในการพิจารณาให้คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ จะเปรียบเทียบกันภายในแต่ละประเภทเท่านั้น ไม่เปรียบเทียบข้ามประเภท เช่น ไม่นำวัดไปเปรียบเทียบกับน้ำตก เป็นต้น และจะเปรียบเทียบกันในพื้นที่โครงการเท่านั้น จะไม่นำไปเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการ เช่น จะไม่นำพระบรมธาตุคอกยุง จ. เชียงราย ไปเปรียบเทียบกับพระบรมธาตุคอกยุงสุเทพ จ. เชียงใหม่ เป็นต้น เพราะจะเป็นการทำให้เกิดทัศนคติสับสนและบางครั้งก็ซ้ำซ้อนกัน

เนื่องจากตัวแปรแต่ละตัวนั้นมีความสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ไม่เท่ากัน เช่น สภาพการเข้าถึงอาจมีความสำคัญน้อยกว่าคุณค่าในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยวหรือชื่อเสียงในปัจจุบันก็ได้ ดังนั้น คะแนนที่ให้ในแต่ละตัวแปรจึงไม่ใช่เครื่องบ่งชี้ที่แท้จริง เช่น คะแนน ๓.๐ ของสภาพการเข้าถึงอาจจะไม่เท่ากับคะแนน ๓.๐ ของชื่อเสียงในปัจจุบัน เนื่องจากตัวแปรทั้งสองนั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวไม่เท่ากัน ดังนั้น เพื่อให้คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งขึ้น ตัวแปรต่าง ๆ จึงต้องมีค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวเองเมื่อเปรียบเทียบในกลุ่มตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ (วิธีที่จะหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ นี้จะได้กล่าวโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง) เมื่อให้คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับตัวแปรใด ก็จะต้องนำเอาคะแนนไปคูณกับค่าน้ำหนักของตัวแปรนั้นเสียก่อนจึงจะถือว่าเป็นคะแนนที่แท้จริง จากนั้นจึงนำคะแนนที่คูณแล้วนี้ของแต่ละตัวแปรมารวมกันก็จะเป็นคะแนนรวมของแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ซึ่งจะนำไปเปรียบเทียบเพื่อจัดลำดับความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ ยกเว้นตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมซึ่งแยกพิจารณาเป็นอีกหัวข้อหนึ่งต่างหาก ดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วโดยใช้เฉพาะคะแนนดิบ

สำหรับรายละเอียดของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้วัดและการให้คะแนนความสำคัญในแต่ละตัวแปรมีดังต่อไปนี้

ก. ทมวความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว มีตัวแปร ๕ ตัวคือ

- สภาพการเข้าถึง หมายถึง สภาพของการเดินทาง การคมนาคมเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ มีความสะดวกมากน้อยเพียงใด ซึ่งประกอบ ด้วย ระยะทางจากจุดศูนย์กลางของการท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยว มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางใดหรือไม่ สภาพของเส้นทางคมนาคมเป็นอย่างไร เช่น เป็นถนนหรือแม่น้ำลำคลอง ถ้าเป็นถนน ผิวจราจรเป็นอย่างไร เป็นถนนลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ขรุขระหรือไม่ เข้าได้ทุกฤดูกาลหรือไม่ เป็นต้น หรือถ้าต้องเดินเท้าจะต้องเดินเป็นระยะทางไกลไกลเพียงใด สภาพทางเดินดีหรือไม่ นอกจากนั้นยังหมายรวมไปถึงความสะดวกในการจัดหาพาหนะในการเดินทาง เช่น รถประจำทาง รถเช่า รถรับจ้าง เรือประจำทาง เรือรับจ้าง หรือแพ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวที่มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงได้สะดวกหลายทาง หลายรูปแบบ สภาพเส้นทางดี เข้าได้ถึงทุกฤดูกาล ไม่ตั้งอยู่ห่างไกลจนเกินไป ตลอดจนสามารถจัดหาพาหนะต่าง ๆ ในการเดินทางได้ง่าย ในราคาที่เหมาะสม ก็จะได้รับคะแนนในตัวแปรนี้สูง ที่ใดมีความพร้อมในค่านี้นี้ที่สุด ก็จะได้ ๓.๐ ส่วนที่ใดมีความพร้อมน้อยก็จะได้คะแนนลดหลั่นกันลงไปจาก ๒.๕, ๒.๐, ๑.๕....จนถึงน้อยที่สุด ๐.๕

- สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง บริการพื้นฐานต่าง ๆ ทางด้านการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการในพื้นที่นั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้ เช่น ที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานบริการ สถานเริงรมย์ ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัยอื่น ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะพิจารณาความพร้อมทั้งในค่านี้นี้ปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป เช่น แหล่งท่องเที่ยว ก. มีโรงแรม ๑๐ แห่ง แหล่งท่องเที่ยว ข. มีเพียง ๕ แห่ง แต่โรงแรมในแหล่งท่องเที่ยว ก. มีสภาพไม่ไ้มาตรฐานเสีย ๔ แห่ง ส่วนแหล่งท่องเที่ยว ข. มีโรงแรมที่มีสภาพดีไ้มาตรฐานทั้งหมด ก็จะต้องถือว่าแหล่งท่องเที่ยว ข. ได้คะแนนสูงกว่า แม้ว่าจะมีปริมาณน้อยกว่า เป็นต้น นอกจากนั้นหากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือมีน้อย ก็พิจารณาถึงบริเวณใกล้เคียงที่นักท่องเที่ยวจะสามารถ

ใช้บริการไคว่ระยะทางไกลไกลเพียงใด แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งแม้จะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในตัวเอง แต่นักท่องเที่ยวสามารถหาบริการไคว่จากบริเวณใกล้เคียงไม่ยากนัก ก็จะไคว่คะแนนสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถหาสิ่งอำนวยความสะดวกจากบริเวณใกล้เคียงได้เลย เพราะบริเวณใกล้เคียงนั้นก็ไม่มีบริการเช่นกันหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวจนเกินไป การให้คะแนนในตัวแปรนี้จึงถือว่าที่ใดที่มีความพร้อมในค่าสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุดก็จะไคว่คะแนน ๓.๐ ส่วนที่ซึ่งมีความพร้อมน้อยที่สุดก็จะไคว่คะแนนต่ำสุดคือ ๐.๕

- ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว หมายถึงสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เช่น ปัญหาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาค่าครองชีพ เป็นเขตหวงห้ามยากแก่การเข้าชม ข้อจำกัดของสภาพทางธรรมชาติที่จะรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่มาก รวมทั้งข้อจำกัดทางด้านกายภาพหรือความเหมาะสมอื่น ๆ ฯลฯ ซึ่งหากมีมากเพียงใดก็จะทำให้ความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวลดน้อยลงเพียงนั้น ดังนั้นที่ใดที่มีข้อจำกัดมาก ก็จะไคว่คะแนนต่ำคือ ๐.๕ เพิ่มขึ้นจนถึงที่ซึ่งไม่มีข้อจำกัด หรือมีข้อจำกัดน้อยที่สุดก็จะไคว่คะแนนสูงสุดคือ ๓.๐

- ชื่อเสียงในปัจจุบัน หมายถึงความเป็นที่รู้จักกันของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในหมู่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวหรือไม่ หากจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องส่งเสริมและทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์อีกมากน้อยเพียงใด แหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีชื่อเสียงอยู่แล้วก็จะลดขั้นตอนในการพัฒนารวมทั้งค่าใช้จ่ายลงไปได้มาก ทำให้ไคว่คะแนนในตัวแปรนี้สูง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพียงบางกลุ่มหรือยังไม่เป็นที่รู้จักเลย หากจะพัฒนาจะต้องทำการส่งเสริมและโฆษณาประชาสัมพันธ์อีกมากซึ่งจะต้องหมดเปลืองทั้งกำลังคนและกำลังเงิน แหล่งท่องเที่ยวประเภทหลังนี้จึงไคว่คะแนนในตัวแปรนี้ลดต่ำลงตามลำดับ ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวนี้สังเกตได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว และการสำรวจภาคสนาม

- คุณค่าในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึงความสำคัญของสาระซึ่งเป็นลักษณะเด่นพิเศษเฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เปรียบเสมือนทุน

เค็มของแหล่งทองเที่ยววัน ๆ คุณค่าในตัวเองนี่จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งทองเที่ยววัน ๆ ได้ บางครั้งจะเป็นแรงดึงดูดที่มีอิทธิพลแรงมากเหนืออิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ทั้งหมด เพราะมีลักษณะที่ค่อนข้างจะเป็นนามธรรม เนื่องจากแหล่งทองเที่ยวแต่ละประเภทจะมีคุณค่าในตัวเองต่างกันไป บางแห่งมีคุณค่ามากกว่า ๑ ประเภท เช่น พระบรมธาตุคอกยุง ซึ่งมีความสำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์และศาสนา นอกจากนั้นยังมีทัศนังคฆาม ตลอดจนสามารถชมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาในบริเวณใกล้เคียงได้อีกด้วย แหล่งทองเที่ยวใดมีคุณค่าในตัวเองสูงก็จะไคคะแนนสูง เช่นเดียวกับตัวแปรอื่น ๆ คือคะแนนสูงสุด ๓.๐ ส่วนแหล่งทองเที่ยวที่มีคุณค่าในตัวเองน้อยก็จะไคคะแนนลดหลั่นกันลงไปจนถึง ๐.๕ อันเป็นขั้นต่ำสุด

ข. หมวดสภาพแวดล้อมของแหล่งทองเที่ยว ใช้ตัวแปรรวมเพียงตัวเดียว คือ

- สภาพแวดล้อม ในที่นี้หมายความถึงสภาพธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น สิ่งก่อสร้าง กลิ่น เสียง ควัน หรือความสะอาดของบริเวณ รวมทั้งสภาพดั้งเดิมของพื้นที่ทั้งภายในแหล่งทองเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงโดยรอบ สิ่งใดที่ทำลายความสมดุลของระบบนิเวศ หรือนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของสถานที่ไม่ว่าจะในค่านิโคก็ตาม ถือว่าสิ่งนั้นเป็นมลภาวะ และเป็นสิ่งทำลายความประทับใจของสถานที่นั้นต่อนักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการพิจารณาให้คะแนนตัวแปรนี้จะพิจารณาที่ความปลอดจากมลภาวะ คือแหล่งทองเที่ยวใดปลอดจากมลภาวะมากที่สุดก็จะไคคะแนนมากที่สุดคือ ๓.๐ แหล่งทองเที่ยวที่มีปัญหาในค่านิมลภาวะต่าง ๆ ก็จะไคคะแนนลดลงไปตามความมากน้อยที่สูญเสียไปจนกระทั่งถึง ๐.๕

จากเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าว เมื่อพิจารณาแหล่งทองเที่ยวต่าง ๆ ในโครงการตามตัวแปรทั้งหมดแล้ว ก็จะไคคะแนนดิบของแหล่งทองเที่ยวแต่ละแห่งก่อนที่จะปรับคะแนนค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร ดังตารางที่ ๕.๑

ตารางที่ ๕.๑ : คะแนนคิขของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรราย - พะเยา

แหล่งท่องเที่ยว / ตัวแปร	สภาพ การเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าในตัวเอง ของแหล่ง ท่องเที่ยว	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	สภาพ แวดล้อม
แหล่งท่องเที่ยวประเภท						
ธรรมชาติ						
๑. น้ำตกปูแกง	๒.๐	๒.๕	๒.๐	๓.๐	๒.๕	๓.๐
๒. น้ำตกทรายขาว	๓.๐	๒.๐	๒.๐	๒.๐	๒.๕	๓.๐
๓. น้ำตกห้วยแมช่าย	๑.๕	๐.๕	๒.๐	๒.๕	๒.๐	๓.๐
๔. โป่งน้ำร้อนแม่จัน	๒.๐	๐.๕	๒.๐	๒.๕	๓.๐	๓.๐
๕. สบรวก	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๒.๕	๓.๐	๓.๐
๖. กวานพะเยา	๓.๐	๓.๐	๓.๐	๓.๐	๒.๕	๒.๐
๗. หนองเล็งทราย	๒.๕	๑.๕	๑.๕	๑.๕	๒.๕	๒.๐
๘. น้ำตกจำปาทอง	๒.๐	๒.๐	๒.๐	๒.๕	๒.๕	๓.๐
๙. น้ำตกน้ำปิน	๑.๕	๐.๕	๑.๐	๑.๕	๑.๕	๓.๐
๑๐. น้ำตกภูซาง	๓.๐	๑.๐	๒.๐	๑.๕	๓.๐	๓.๐
๑๑. ผังตา	๑.๕	๐.๕	๑.๐	๑.๕	๒.๕	๓.๐
แหล่งท่องเที่ยวที่มีความ						
สำคัญทางประวัติศาสตร์						
ศิลปกรรม และศาสนา						
๑๒. อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งราย	๓.๐	๒.๕	๒.๕	๒.๐	๓.๐	๑.๕
๑๓. กูพระเจ้าเม็งราย	๓.๐	๒.๕	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๑.๕
๑๔. พระธาตุคอกยจอมทอง	๓.๐	๒.๕	๒.๐	๓.๐	๓.๐	๑.๕
๑๕. วัดพระแก้ว	๓.๐	๓.๐	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๒.๐
๑๖. วัดพระสิงห์	๓.๐	๒.๕	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๑.๕
๑๗. วัดเจ็ทคยอก	๓.๐	๒.๕	๑.๕	๑.๕	๓.๐	๑.๕

ตารางที่ ๕.๑ : คะแนนดิบของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย - พะเยา (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว / ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยว	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	สภาพแวดล้อม
๑๘. วัดศรีเกิด	๓.๐	๒.๕	๑.๕	๒.๐	๓.๐	๒.๐
๑๙. พระธาตुकอยเวา	๓.๐	๓.๐	๒.๐	๒.๕	๓.๐	๒.๐
๒๐. พระบรมธาตुकอยตุง	๓.๐	๑.๐	๓.๐	๓.๐	๒.๕	๓.๐
๒๑. วัดพระธาตูกูมกิตติ	๒.๕	๐.๕	๒.๕	๒.๕	๓.๐	๒.๕
๒๒. วัดป่าสัก	๓.๐	๐.๕	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๒.๕
๒๓. วัดเจดีย์หลวง	๓.๐	๑.๕	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๒.๕
๒๔. วัดพระเจ้าล้านทอง	๓.๐	๒.๕	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๒.๕
๒๕. วัดพระธาตุดาเงา	๓.๐	๒.๕	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๒.๐
๒๖. วัดศรีโคมคำ	๓.๐	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๓.๐	๑.๕
๒๗. วัดศรีอุโมงค์คำ	๓.๐	๒.๐	๒.๕	๒.๕	๓.๐	๑.๕
๒๘. วัดป่าแดงบนนาคน	๓.๐	๑.๐	๑.๕	๒.๐	๓.๐	๒.๐
๒๙. วัดรัตนวาราม	๓.๐	๒.๕	๒.๕	๒.๐	๓.๐	๒.๕
๓๐. วัดลี	๓.๐	๒.๐	๑.๕	๒.๐	๓.๐	๒.๐
๓๑. วัดนันทาราม	๓.๐	๒.๐	๑.๕	๓.๐	๓.๐	๒.๕
๓๒. วัดหยวน	๓.๐	๒.๐	๑.๕	๒.๕	๓.๐	๒.๕
๓๓. วัดพระธาตุดอยสวาม	๓.๐	๑.๕	๑.๕	๒.๐	๓.๐	๒.๐
๓๔. วัดพระเจ้านั่งดิน	๓.๐	๑.๕	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๒.๐

ตารางที่ ๕.๑ : คะแนนคิขของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงร่าย - พะเยา (ต่อ)

ตัวแปร แหล่งท่องเที่ยว	สภาพ การเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าในตัวเอง ของแหล่ง ท่องเที่ยว	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	สภาพ แวดล้อม
<u>แหล่งท่องเที่ยวประเภท กิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณี</u>						
๓๕. การลองแกงแมกก	๓.๐	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๒.๕	๓.๐
๓๖. สืบประวัตินางแล	๓.๐	๑.๐	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๓.๐
๓๗. สวนลีนจี่-งานลีนจี่	๓.๐	๒.๐	๒.๐	๒.๐	๒.๕	๒.๐
๓๘. หมูบ้านชาวเขา- คอยแมสลอง	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๓.๐	๒.๐	๒.๐
๓๙. จุดเหนือสุดของ- ประเทศไทย	๓.๐	๒.๕	๓.๐	๓.๐	๒.๕	๑.๕
๔๐. กาคาว	๓.๐	๒.๐	๒.๐	๒.๕	๒.๕	๒.๐
๔๑. หมูบ้านท่าครกหิน	๑.๕	๐.๕	๑.๕	๑.๕	๒.๐	๓.๐
๔๒. หมูบ้านท่าเกวียน	๑.๕	๐.๕	๑.๕	๑.๕	๒.๐	๓.๐
๔๓. หมูบ้านไทยลื้อ	๓.๐	๒.๕	๒.๐	๒.๐	๓.๐	๒.๐

๕.๒.๒ การหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปร

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคะแนนดิบที่ได้จากการให้คะแนนตัวแปรต่าง ๆ นั้นยังไม่ใช่เครื่องบ่งชี้ที่แท้จริง เนื่องจากตัวแปรแต่ละตัวจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวนั้นไม่เท่ากัน จึงต้องมีการหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรเพื่อให้คะแนนของแต่ละแห่งแต่ละแห่งใกล้เคียงกับความเป็นจริงยิ่งขึ้น ในการหาค่าน้ำหนักความสำคัญนี้ปรับปรุงมาจากตารางสหสัมพันธ์ (CORRELATION MATRIX) ของ D.M. SMITH (๑๙๙๗ : ๒๗๐ - ๒๗๔) ซึ่งเป็นตารางที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่ ตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ มากที่สุดจะเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด และคะแนนความสำคัญนี้เองจะเป็นค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ คะแนนที่นำค่าน้ำหนักความสำคัญไปคูณแล้วจะเป็นคะแนนที่บอกความสำคัญจริงของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนำคะแนนของทั้ง ๕ ตัวแปรมารวมกันแล้วก็จะได้คะแนนรวมซึ่งจะเป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีมากน้อยเพียงใดสามารถทำได้โดยอาศัยสูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ประคอง กรรณสูตร : ๒๔๒๐ ๖๔ - ๖๖) คือ

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N \sum x^2 - (\sum x)^2][N \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลในชุดของตัวแปร x และ y
 N = จำนวนคู่ของข้อมูลทั้งหมดในที่นี้คือ ๔๓
 x = คะแนนดิบในชุดของข้อมูลตัวแปร x
 y = คะแนนดิบในชุดของข้อมูลตัวแปร y

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์นี้จะ เป็นค่าที่บอกความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่ ฉะนั้น เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวที่มีต่อกันมาทำเป็นตาราง ก็จะได้ตารางสหสัมพันธ์ และผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากตารางนี้ของตัวแปรแต่ละตัว ก็จะเป็นค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรนั้น ๆ ทั้งนี้

สภาพการเข้าถึง	๑.๘๕
สิ่งอำนวยความสะดวก	๑.๖๗
ชื่อเสียงในปัจจุบัน	๑.๖๑
คุณค่าในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยว	๑.๕๐
ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	๑.๓๙

ตารางที่ ๕.๒ : ตารางสหสัมพันธ์

ตัวแปร	สภาพการเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	ชื่อเสียงในปัจจุบัน	คุณค่าในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยว
สภาพการเข้าถึง	-	๐.๕๗	๐.๗๑	๐.๓๒	๐.๒๕
สิ่งอำนวยความสะดวก	๐.๕๗	-	๐.๓๘	๐.๓๘	๐.๓๔
ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว	๐.๗๑	๐.๓๘	-	๐.๑๕	๐.๑๕
ชื่อเสียงในปัจจุบัน	๐.๓๒	๐.๓๘	๐.๑๕	-	๐.๗๖
คุณค่าในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยว	๐.๒๕	๐.๓๔	๐.๑๕	๐.๗๖	-
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวม	๑.๘๕	๑.๖๗	๑.๓๙	๑.๖๑	๑.๕๐

ค่านำหนักความสำคัญของตัวแปร เหล่านี้เมื่อนำไปคูณกับคะแนนดิบซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้ในแต่ละประเด็นของตัวแปร ก็จะถือว่าเป็นคะแนนจริง และผลรวมของคะแนนจริงเหล่านี้จะบ่งชี้ถึงความสำคัญและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อใช้ในการจัดกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวต่อไป (ตารางที่ ๕.๓)

ตารางที่ ๕.๓ : คะแนนระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย-
พะเยา หลังจากปรับค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรแล้ว

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร		ข้อเสีย ในปัจจุบัน	คุณค่าในตัวเอง ของ แหล่งท่องเที่ยว	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	รวม	สภาพ แวดล้อม
	สภาพ การเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก					
	๑.๘๕	๑.๖๓	๑.๖๑	๑.๕๐	๑.๓๕		-
<u>แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ</u>							
๑. น้ำตกปูแกง	๓.๓๐	๔.๑๓	๓.๒๒	๔.๕๐	๓.๔๓	๑๕.๐๖	๓.๐
๒. น้ำตกทรายขาว	๕.๕๕	๓.๓๔	๓.๒๒	๓.๐๐	๓.๔๓	๑๘.๕๘	๓.๐
๓. น้ำตกห้วยแม่ซ้าย	๒.๓๓	๐.๘๓	๓.๒๒	๓.๓๕	๒.๓๘	๑๓.๓๕	๓.๐
๔. โป่งน้ำร้อนแม่จัน	๓.๓๐	๐.๘๓	๓.๒๒	๓.๓๕	๔.๑๓	๑๕.๖๓	๓.๐
๕. สบรวก	๓.๓๐	๓.๓๔	๔.๘๓	๓.๓๕	๔.๑๓	๑๕.๓๕	๓.๐
๖. กวานพะเยา	๕.๕๕	๔.๘๓	๔.๘๓	๔.๕๐	๓.๔๓	๒๓.๑๘	๒.๐
๗. หนองเล็งทราย	๔.๖๓	๒.๕๐	๒.๔๑	๒.๒๕	๓.๔๓	๑๕.๒๖	๒.๐
๘. น้ำตกจำปาทอง	๓.๓๐	๓.๓๔	๓.๒๒	๓.๓๕	๓.๔๓	๑๓.๔๘	๓.๐
๙. น้ำตกน้ำปิ่น	๒.๓๓	๐.๘๓	๑.๖๑	๒.๒๕	๒.๐๕	๕.๕๕	๓.๐
๑๐. น้ำตกภูซาง	๕.๕๕	๑.๖๓	๓.๒๒	๒.๒๕	๔.๑๓	๑๖.๘๖	๓.๐
๑๑. ผังต้า	๒.๓๓	๐.๘๓	๑.๖๑	๒.๒๕	๓.๔๓	๑๐.๕๓	๓.๐
<u>แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและศาสนา</u>							
๑๒. อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งราย	๕.๕๕	๔.๑๓	๔.๐๓	๓.๐๐	๔.๑๓	๒๐.๕๒	๑.๕
๑๓. กุพระเจ้าเม็งราย	๕.๕๕	๔.๑๓	๔.๐๓	๔.๕๐	๔.๑๓	๒๒.๔๒	๑.๕
๑๔. พระธาตุคอกยวมทอง	๕.๕๕	๔.๑๓	๓.๒๒	๔.๕๐	๔.๑๓	๒๑.๖๑	๑.๕
๑๕. วัดพระแก้ว	๕.๕๕	๔.๘๓	๔.๐๓	๔.๕๐	๔.๑๓	๒๓.๐๘	๒.๐
๑๖. วัดพระสิงห์	๕.๕๕	๔.๑๓	๓.๒๒	๓.๐๐	๔.๑๓	๒๐.๑๑	๑.๕
๑๗. วัดเจ็ดยอก	๕.๕๕	๔.๑๓	๒.๔๑	๒.๒๕	๔.๑๓	๑๘.๕๕	๑.๕

ตารางที่ ๕.๓ : คะแนนระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย -
พะเยา หลังจากปรับค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรแล้ว (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร						
	สภาพ การเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าในตัว เองของ แหล่งท่องเที่ยว	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	รวม	สภาพ แวดล้อม
	๑.๕๕	๑.๖๓	๑.๖๑	๑.๕๐	๑.๓๕		-
๑๘. วัดศรีเกิด	๕.๕๕	๔.๑๓	๒.๔๑	๓.๑๐	๔.๑๓	๑๕.๓๐	๒.๐
๑๙. พระธาตुकอยเวา	๕.๕๕	๔.๕๓	๓.๒๒	๓.๓๕	๔.๑๓	๒๑.๕๒	๒.๐
๒๐. พระบรมธาตुकอยกุง	๕.๕๕	๑.๖๓	๔.๕๓	๔.๕๐	๓.๔๓	๒๐.๐๒	๓.๐
๒๑. วัดพระธาตูกอมกิติ	๔.๖๓	๐.๕๓	๔.๐๓	๓.๓๕	๔.๑๓	๑๓.๔๑	๒.๕
๒๒. วัดป่าสัก	๕.๕๕	๐.๕๓	๔.๐๓	๔.๕๐	๔.๑๓	๑๕.๐๕	๒.๕
๒๓. วัดเจดีย์หลวง	๕.๕๕	๒.๕๐	๔.๐๓	๔.๕๐	๔.๑๓	๒๐.๓๕	๒.๕
๒๔. วัดพระเจ้าล้านทอง	๕.๕๕	๔.๑๓	๓.๒๒	๓.๐๐	๔.๑๓	๒๐.๑๑	๒.๕
๒๕. วัดพระธาตุนาเงา	๕.๕๕	๔.๑๓	๓.๒๒	๓.๐๐	๔.๑๓	๒๐.๑๑	๒.๐
๒๖. วัดศรีโคมคำ	๕.๕๕	๔.๑๓	๔.๕๓	๔.๕๐	๔.๑๓	๒๓.๒๒	๑.๕
๒๗. วัดศรีอุโมงค์คำ	๕.๕๕	๓.๓๕	๔.๐๓	๓.๓๕	๔.๑๓	๒๐.๕๔	๑.๕
๒๘. วัดป่าแดงบุญนาค	๕.๕๕	๑.๖๓	๒.๔๑	๓.๐๐	๔.๑๓	๑๖.๕	๒.๐
๒๙. วัดรัตนวาราม	๕.๕๕	๔.๑๓	๔.๐๓	๓.๐๐	๔.๑๓	๒๐.๕๒	๒.๕
๓๐. วัดลี	๕.๕๕	๓.๓๕	๒.๔๑	๓.๐๐	๔.๑๓	๑๕.๕๓	๒.๐
๓๑. วัดนันทาราม	๕.๕๕	๓.๓๕	๒.๔๑	๔.๕๐	๔.๑๓	๑๕.๕๓	๒.๕
๓๒. วัดหยวน	๕.๕๕	๓.๓๕	๒.๔๑	๓.๓๕	๔.๑๓	๑๕.๒๒	๒.๕
๓๓. วัดพระธาตุสบแวน	๕.๕๕	๒.๕๐	๒.๔๑	๓.๐๐	๔.๑๓	๑๓.๖๓	๒.๐
๓๔. วัดพระเจ้านั่งดิน	๕.๕๕	๒.๕๐	๓.๒๒	๓.๐๐	๔.๑๓	๑๕.๕๔	๒.๐

ตารางที่ ๕.๓ : คะแนนระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย-พะเยา หลังจากปรับค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรแล้ว (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	ตัวแปร	สภาพ การเข้าถึง	สิ่งอำนวยความสะดวก	ชื่อเสียง ในปัจจุบัน	คุณค่าในตัวเอง ของ แหล่งท่องเที่ยว	ข้อจำกัดในการ รับนักท่องเที่ยว	รวม	สภาพ แวดล้อม
	๑.๕๕							
<u>แหล่งท่องเที่ยวประเภท กิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณี</u>								
→ 1	๓๕. การล่องแก่งแมกก	๕.๕๕	๔.๑๓	๔.๘๓	๔.๕๐	๓.๔๓	๒๒.๕๒	๓.๐
6	๓๖. สืบประคนางแล	๕.๕๕	๑.๖๓	๓.๒๒	๓.๐๐	๔.๑๓	๑๓.๖๑	๓.๐
5	๓๗. สวนลีนจี่-งานลีนจี่	๕.๕๕	๓.๓๔	๓.๒๒	๓.๐๐	๓.๔๓	๑๘.๕๘	๒.๐
4	๓๘. หมู่บ้านชาวเขา- คอยแมสลอง	๓.๓๐	๓.๓๔	๔.๘๓	๔.๕๐	๒.๓๘	๑๘.๑๕	๒.๐
→ 1	๓๙. จุดเหนือสุดของ ประเทศไทย	๕.๕๕	๔.๑๓	๔.๘๓	๔.๕๐	๓.๔๓	๒๒.๕๒	๑.๕
3	๔๐. กาควัว	๕.๕๕	๓.๓๔	๓.๒๒	๓.๓๕	๓.๔๓	๑๘.๓๓	๒.๐
7	๔๑. หมู่บ้านท่าครกหิน	๒.๓๓	๐.๘๓	๒.๔๑	๒.๒๕	๒.๓๘	๑๑.๐๔	๓.๐
7	๔๒. หมู่บ้านท่าเกวียน	๒.๓๓	๐.๘๓	๒.๔๑	๒.๒๕	๒.๓๘	๑๑.๐๔	๓.๐
→ 2	๔๓. หมู่บ้านไทยลื้อ	๕.๕๕	๔.๑๓	๓.๒๒	๓.๐๐	๔.๑๓	๒๐.๑๑	๒.๐

หน้า 130
สมทศ.

๕.๓ การจํากัดกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว

คะแนนที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้รับความประเมินในข้อ ๕.๒ นั้น เป็นคํานึงตัวหนึ่งซึ่งบ่งชี้ถึงความสำคัญและลำดับในการพัฒนา ก่อนหลังหรือมากน้อยเพียงใด ในที่นี้จะไต่พยายามจัดเป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามคะแนนที่ได้รับ แล้วจึงพิจารณาจํากัดกลุ่มตามลักษณะการรวมตัวกันในพื้นที่ประกอบ เป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง

๕.๓.๑ การจํากัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามคะแนน

เนื่องจากตัวแปรที่ใช้ในการพิจารณาระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น ๒ องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ ความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ดังนั้น ในการจํากัดกลุ่มจึงใช้วิธี PLOT คะแนนของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ลงในกราฟ ซึ่งมีคะแนนของสภาพแวดล้อมเป็นแกนตั้ง (แกน x) โดยมี $\bar{X} = ๒.๓๑$ คะแนนสูงสุดของสภาพแวดล้อมที่แหล่งท่องเที่ยวได้คือ ๓.๐๐ มี ๑๔ แห่งด้วยกัน ส่วนคะแนนต่ำสุดที่ได้คือ ๑.๕๐ มี ๔ แห่งด้วยกัน นอกนั้นมีคะแนนอยู่ระหว่าง ๒.๐๐ - ๒.๕๐

ส่วนแกนนอน (แกน y) นั้นเป็นคะแนนของความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว โดยมี $\bar{Y} = ๑๔.๖๕$ คะแนนสูงสุดของความพร้อมที่แหล่งท่องเที่ยวได้รับคือ ๒๓.๒๒ ได้แก่วัดศรีโคมคำ ส่วนคะแนนต่ำสุดคือ ๘.๕๕ ได้แก่หน้าตักน้ำป็น นอกนั้นจะมีคะแนนแตกต่างกันตั้งแต่ ๑๐.๘๓ - ๒๓.๑๔

จากการพิจารณาคะแนนของแหล่งท่องเที่ยวโดยวิธีนี้ จะสามารถแบ่งกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย - พะเยา ออกได้เป็น ๕ กลุ่มด้วยกัน ดังนี้

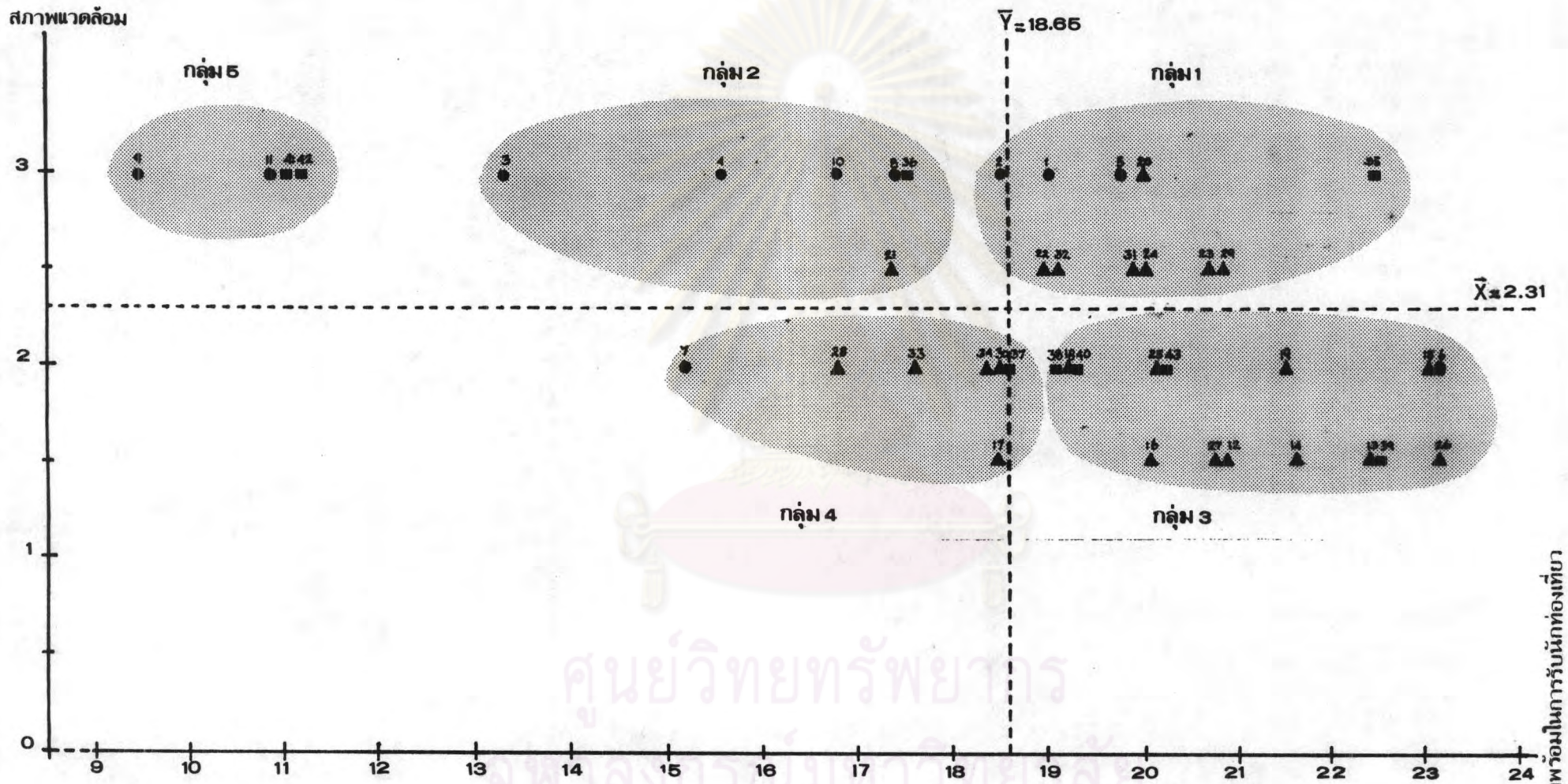
(๑) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมดีและมีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวสูง มีจำนวน ๑๑ แห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา แต่แหล่งท่องเที่ยวที่มีคะแนนสูงสุดได้แก่ประเภทกิจกรรมฯ ซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในกลุ่มนี้ ได้แก่การลองแก่งแมกก แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มที่ ๑ เรียงตามลำดับคะแนนมีดังนี้

- การลองแกงแมกก อ.เมือง จ. เชียงราย
- พระบรมธาตุคอกยุง อ.แม่สาย จ. เชียงราย
- สบรวก อ. เชียงแสน จ. เชียงราย
- น้ำตกปุงแก อ. พาน จ. เชียงราย
- น้ำตกทรายขาว อ. พาน จ. เชียงราย
- วัดรัตนวาราม อ. เมือง จ. พะเยา
- วัดเจดีย์หลวง อ. เชียงแสน จ. เชียงราย
- วัดพระเจ้าล้านทอง อ. เชียงแสน จ. เชียงราย
- วัดนันทาราม อ. เชียงคำ จ. พะเยา
- วัดหยวน อ. เชียงคำ จ. พะเยา
- วัดป่าสัก อ. เชียงแสน จ. เชียงราย

(๒) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมดี และมีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวปานกลาง มีจำนวน ๒ แห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มที่ ๒ เรียงตามลำดับคะแนนมีดังนี้

- สืบประคณางแล อ. เมือง จ. เชียงราย
- น้ำตกจำปาทอง อ. เมือง จ. พะเยา
- น้ำตกภูซาง อ. เชียงคำ จ. พะเยา
- โป่งน้ำร้อนแม่จัน อ. แม่จัน จ. เชียงราย
- น้ำตกห้วยแม่ช้าย อ. เมือง จ. เชียงราย
- วัดพระธาตุจอมกิติ อ. เชียงแสน จ. เชียงราย

(๓) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมดีพอใช้ และมีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวสูง มีจำนวนมากที่สุดใน ๕ กลุ่ม คือ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแห่งเดียวและได้รับคะแนนสูงสุดด้วยคือ กว๊านพะเยา แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มที่ ๓ เรียงตามลำดับคะแนนมีดังนี้

แผนภูมิที่ ๕.๑ การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวตามคะแนน

- แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี
- ▲ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและศาสนา

ความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว

(๕) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมดี และมีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว มีจำนวน ๔ แห่ง เรียงตามลำดับคะแนนดังนี้

- หมูบ้านท่าเกวียน	อ. เมือง	จ. พะเยา
- หมูบ้านท่าครกหิน	อ. เมือง	จ. พะเยา
- ผังคำ	อ. เชียงม่วน	จ. พะเยา
- น้ำตกน้ำปิง	อ. เชียงคำ	จ. พะเยา

แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมดี หรือดีพอใช้ และมีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวสูง ซึ่งนับว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย - พะเยา มีศักยภาพสูงพอที่จะได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพค่อนข้างต่ำนั้นมีเพียง ๑๑ แหล่ง (กลุ่มที่ ๔ และกลุ่มที่ ๕) และเป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดพะเยา แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพค่อนข้างต่ำเหล่านี้มักจะมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งหมดในตัวแปรต่อไปนี้คือ สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ชื่อเสียงในปัจจุบัน และคุณค่าในตัวเอง โดยเฉพาะสภาพการเข้าถึงนั้นมีผลมากเนื่องจากมีค่านำหนักความสำคัญค่อนข้างสูงกว่าตัวแปรอื่น ๆ

๕.๓.๒ การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะการรวมตัวกันในพื้นที่

การพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวในข้อ ๕.๓.๑ นั้นเป็นการพิจารณาตามค่าคะแนนและพยายามจัดกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามระดับความสำคัญเพื่อให้พิจารณาได้ง่ายขึ้น แต่ในการที่จะพัฒนาแหล่งเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่จะต้องคำนึงถึงสภาพทางกายภาพประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งแม้จะมีคุณค่าสูง แต่หากอยู่ห่างไกลไม่สามารถรวมกลุ่มกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ก็ยากที่จะพัฒนา เนื่องจากไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ดังนั้น หลักสำคัญในการจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอย่างหนึ่งก็คือ การรวมตัวกันของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดกลุ่มที่แท้จริง จากนั้นจึงใช้เกณฑ์ในข้อ ๕.๓.๑ มาเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย - พะเยา สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ตามลักษณะการรวมตัวกันในพื้นที่ได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ

ก. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใน อ.เมือง จ. เชียงราย
ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๓ ประเภท จำนวน ๑๑ แห่ง

ไค้แก

- การลองแกงแมกก
- สืบประรดนางแล
- น้ำตกห้วยแม่ช้าย
- วัดพระแก้ว
- วัดศรีเกิด
- กุพระเจ้าเม็งราย
- พระธาตุคอกยจอมทอง
- อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช
- วัดพระสิงห์
- สวนลีนจี่-งานลีนจี่ เชียงราย
- วัดเจ็ดยอด

แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๑ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมดี และมีความพร้อมมา สูง ๑ แห่ง คือ การลองแกงแมกก เป็นแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มที่ ๒ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมดี และมีความพร้อมมา ปานกลาง ๒ แห่ง คือ สืบประรดนางแล และน้ำตกห้วยแม่ช้าย ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่นั้น ส่วนมากมีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๓ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมดีพอใช้ และมีความพร้อมมา สูง ทั้งนี้เพราะแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มักจะมีสภาพการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ทำให้แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีศักยภาพสูงในการพัฒนา โดยเฉพาะน้ำตกห้วยแม่ช้ายและการลองแกงแมกก นั้นทำให้เกิดรูปแบบใหม่ทางการท่องเที่ยวขึ้นคือ รายการทัวร์ป่า

ข. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใน อ.แม่จัน แม่สาย และเชียงแสน
จ. เชียงราย แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้อีก ๓ กลุ่ม คือ

- แหล่งท่องเที่ยวใน อ.แม่จัน ไค้แก โป่งน้ำร้อนแม่จัน และ

หมู่บ้านชาวเขาคอยแม่สลอง ซึ่งมีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๒ และ ๓ ตามลำดับ

- แหล่งท่องเที่ยวใน อ.แม่สาย ใต้แก่ พระบรมธาตุคอกยุง พระธาตุคอกยเว และจุดเหนือสุดของประเทศไทย ซึ่งมีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๑ และ กลุ่มที่ ๓

- แหล่งท่องเที่ยวใน อ. เชียงแสน ส่วนใหญ่เป็นวัดและโบราณสถาน ใต้แก่ สบรวก วัดเจดีย์หลวง วัดพระเจ้าล้านทอง วัดป่าสัก วัดพระธาตุจอมกิติ และวัดพระธาตุผาเงา แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๑

ในจำนวนแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด ๑๑ แห่งนี้ จะเห็นว่า มีถึง ๕ แห่ง ซึ่งมีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๑ นอกนั้นอยู่ในกลุ่มที่ ๒ และ ๓ แสดงว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ยังมีสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างดีและมีความพร้อมๆ ค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่มีสภาพการเข้าถึงที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนมีชื่อเสียงและคุณค่าในตัวเองสูง ทำให้มีศักยภาพสูงมาก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวใน อ. เชียงแสน

ค. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใน อ. เมือง จ. พะเยา

ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๓ ประเภท จำนวน ๑๐ แห่ง

ใต้แก่

- วัดรัตนาราม

- น้ำตกจำปาทอง

- กวานพะเยา

- กาคาว

- วัดศรีโคมคำ

- วัดศรีอุโมงค์คำ

- วัดลี

- วัดป่าแดงบุญนาค

- หมู่บ้านท่าเกวียน

- หมู่บ้านท่าครกหิน

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ประมาณครึ่งหนึ่งมีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๓ ส่วน
นอกนั้นอยู่ในกลุ่มที่ ๔ และ ๕ แสดงว่าครึ่งหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีสภาพแวก-
ล้อมดีพอใช้ และมีความพร้อมค่อนข้างสูง นับว่ามีศักยภาพสูงพอสมควรในการพัฒนา
ส่วนอีกครึ่งหนึ่งนั้นมีศักยภาพค่อนข้างต่ำ

ง. กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวใน อ. เชียงคำ จ. พะเยา
ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทั้งสามประเภท จำนวน ๗ แห่ง

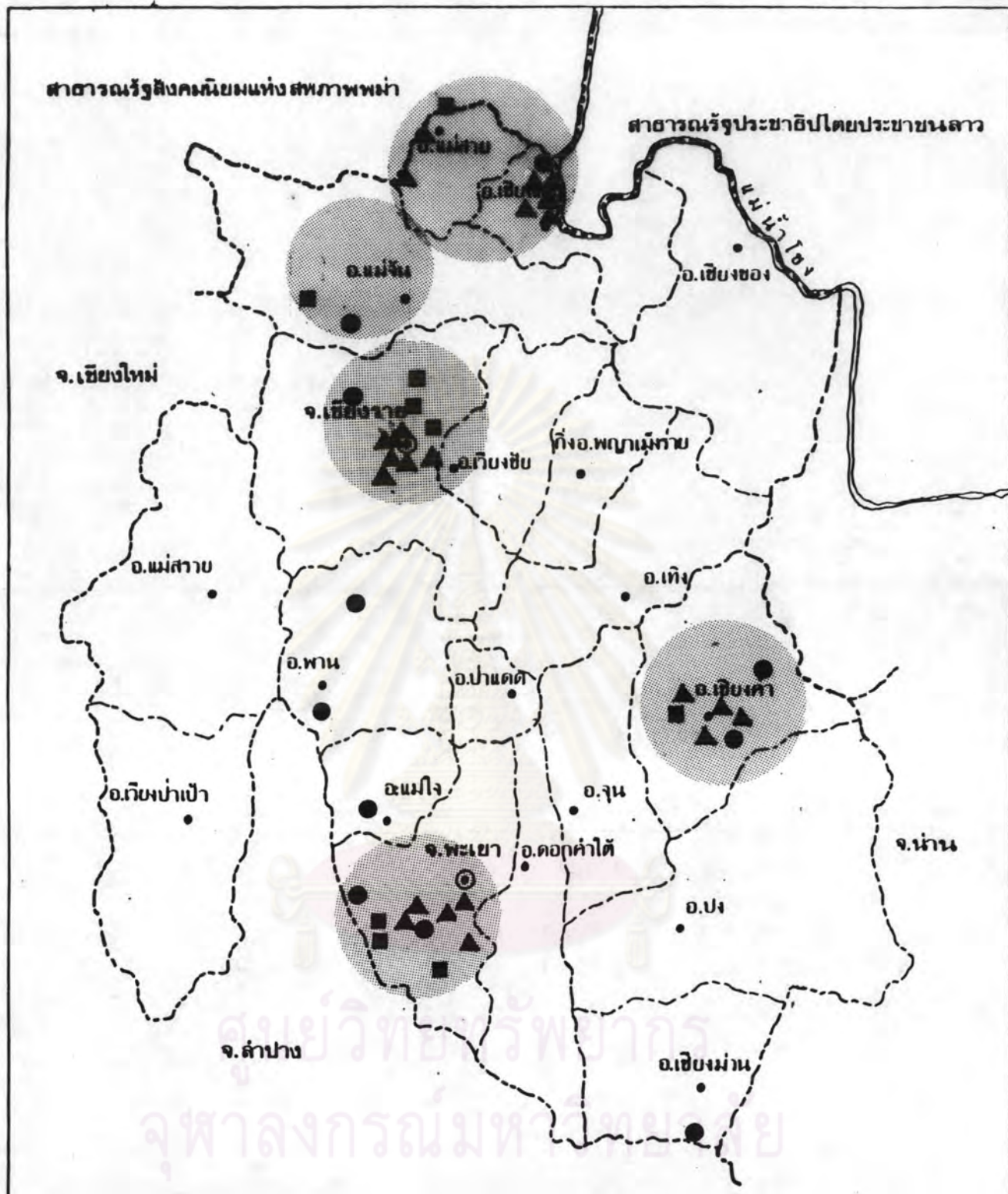
ได้แก่

- วัดนันทาราม
- วัดหยวน
- น้ำตกภูซาง
- หมู่บ้านไทยลื้อ
- วัดพระเจ้านั่งดิน
- วัดพระธาตุสบแวน
- น้ำตกน้ำปิน

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ประมาณครึ่งหนึ่งมีคะแนนอยู่ในกลุ่มที่ ๑,
๒ และ ๓ ส่วนที่เหลืออยู่ในกลุ่มที่ ๔ และ ๕ วัดนันทารามและวัดหยวนนั้นนับเป็น
แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงที่สุด เนื่องจากมีความสำคัญในตัวเองสูง วัดนันทาราม
เป็นวัดที่มีศิลปกรรมแบบไทยใหญ่ ส่วนวัดหยวนเป็นวัดที่มีศิลปกรรมแบบไทยลื้อ ทั้งสอง
วัดควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ควบคู่กันไปกับหมู่บ้านไทยลื้อซึ่งควรได้รับการ
อนุรักษ์และฟื้นฟูเป็นอย่างดีเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของ อ. เชียงคำ
โดยมีน้ำตกภูซางเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริม

นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยว ๔ กลุ่มนี้แล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีก
๔ แห่งที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มตามพื้นที่ได้ คือ

- น้ำตกปูแกง อ. พาน จ. เชียงราย
- น้ำตกทรายขาวและบ่อน้ำร้อน อ. พาน จ. เชียงราย
- หนองเล็งทราย อ. แม่ใจ จ. พะเยา

การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา
 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย - พะเยา

แสดง กลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะการรวมตัวกันในพื้นที่

- ด้งคำ อ. เชียงม่วน จ. พะเยา

น้ำตกปราง และน้ำตกทรายขาว นั้นมีศักยภาพสูงพอสมควร
 อาจจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเส้นทางเชียงราย - พะเยา
 หรือจุดแวะรายทางได้เป็นอย่างดี ส่วนหนองเล็งทรายและด้งคำค่อนข้างจะมี
 ศักยภาพต่ำ เนื่องจากหนองเล็งทรายมีลักษณะแบบเดียวกับกว๊านพะเยาแต่ค้อยกว่า
 ในหลายกรณี จึงถูกกว๊านพะเยาข่มความสำคัญไปหมด ควรจัดเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ
 ในท้องถิ่น ด้งคำนั้นอยู่นอกรัศมีของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ การเข้าถึงค่อนข้างลำบาก
 แม้จะมีสภาพธรรมชาติที่แปลกตา แต่ก็ไม่คงงามและมีขนาดใหญ่เท่าฮ่อมจอมหรือแพะ-
 เมืองผี ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ทำให้ยากแก่การพัฒนา แต่ควรอนุรักษ์ให้คงสภาพ
 เดิมไว้ให้สมบูรณ์ที่สุด

๕.๔ สรุป

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย - พะเยา แบ่งได้เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ
 ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว
 ในอำเภอแม่จัน แม่สาย และเชียงแสน กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง
 จังหวัดพะเยา และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคำ

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายนั้น ส่วนใหญ่
 เป็นวัดและโบราณสถาน ที่สำคัญได้แก่ กุฏิพระเจ้าเม็งราย วัดพระแก้ว พระธาตุคอก
 จอมทอง และวัดพระสิงห์ วัดและโบราณสถานเหล่านี้มีศักยภาพสูง ส่วนกิจกรรมมี
 ๓ แห่ง ที่มีศักยภาพสูงและน่าสนใจที่สุดได้แก่ การล่องแก่งแมกก อีก ๒ แห่งที่เหลือ
 เป็นกิจกรรมอันเนื่องมาจากผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ลินจี้ และสับปะรด แหล่ง
 ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมี ๑ แห่ง คือ น้ำตกห้วยแม่ซ่าย ซึ่งในตัวเองแล้วมีศักยภาพ
 ค่อนข้างสูง มีสภาพแวดล้อมดีมาก แต่ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง
 ค่อนข้างลำบาก ทำให้เกิดลักษณะของการท่องเที่ยวแบบพิเศษขึ้น คือ การทัวร์ป่า
 ซึ่งเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่
 นิยมการผจญภัย

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่จัน แม่สาย และเชียงแสน มีลักษณะ
ผสมของแหล่งท่องเที่ยว ๓ ประเภท ซึ่งอาจแยกลักษณะเด่นได้เป็นกลุ่มย่อย ๓ กลุ่ม
คือ กลุ่ม อ.แม่จัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมเกี่ยวกับชีวิตชาวเขา เช่นที่
คอยแม่สลอง มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นเครื่องส่งเสริม ๑ แห่ง คือ
โป่งน้ำร้อนแม่จัน กลุ่ม อ.เชียงแสน เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดและโบราณสถาน
มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมที่ที่น่าสนใจและมีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่ง
คือ สบรวก ส่วนกลุ่ม อ.แม่สายนั้น มีชื่อเสียงมากในลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวประเภท
กิจกรรมคือการเป็นจุดเหนือสุดของประเทศไทย และมีชายแดนติดกับพม่า ซึ่งนักท่องเที่ยว
สามารถข้ามพรมแดนเข้าไปในเขตพม่าได้ จึงเป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก
ในตัว อ.แม่สาย มีปูชนียสถานที่สำคัญ ๒ แห่ง แห่งแรกคือ พระธาตุคอยเวา อยู่ใน
บริเวณตัวอำเภอ ส่วนอีกแห่งหนึ่งสำคัญมากและมีศักยภาพสูงมาก เนื่องจากตั้งอยู่บนยอด
เขาสูง มีทัศนียภาพระหว่างทางยังมีหมู่บ้านชาวเขาให้แวะชมได้อีกด้วย ได้แก่
พระบรมธาตุคอยคอง

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีลักษณะผสมของ
แหล่งท่องเที่ยว ๓ ประเภท แหล่งดึงดูดใจที่สำคัญได้แก่ กว๊านพะเยา มีวัดสำคัญ ๒
แห่งอยู่ใกล้เคียงกัน คือวัดศรีโคมคำ และวัดศรีอุโมงค์คำ อูริมกว๊าน ส่วนอีก ๓ วัด
คือ วัดลี วัดรัตนาราม และวัดป่าแดงบุญนาค นั้นอยู่นอกตัวเมืองออกไปเล็กน้อยทาง
เหนือและทางใต้ตามลำดับ กิจกรรมที่น่าสนใจได้แก่ กาดวัว ที่บ้านแม่คำสายใน อยู่
ห่างตัวเมืองไปทางใต้ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร นอกจากนั้นยังมีน้ำตกจำปาทอง เป็น
แหล่งท่องเที่ยวสำคัญอีกแห่งหนึ่งอยู่ทางตอนเหนือของ อ.เมือง

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคำ ส่วนใหญ่เป็นวัด วัดที่น่าสนใจ
มากได้แก่ วัดนันทาราม ซึ่งเป็นวัดศิลปะแบบไทยใหญ่หึ่งงดงามมาก และวัดหยวนซึ่งเป็น
วัดไทยลื้อ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่น่าสนใจได้แก่ น้ำตกภูซาง เป็นน้ำตก
เล็ก ๆ ริมทาง อำเภอเชียงคำมีพลเมืองส่วนใหญ่เป็นคนเมืองเชื้อสายไทยลื้อ ดังนั้น
กิจกรรมที่ควรส่งเสริมเป็นพิเศษคือ การพยายามฟื้นฟูและอนุรักษ์ลักษณะดั้งเดิมของ
หมู่บ้านและศิลปวัฒนธรรมของไทยลื้อไว้ทั้งในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม เนื่องจาก
ในปัจจุบันได้สูญเสียเอกลักษณ์ไปมากแล้ว

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่กล่าวมาแล้ว เส้นทางระหว่างกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นจุดเชื่อมโยงอีก ๒ แห่งใน อ.พาน แห่งแรกคือ น้ำตกปวยแก ซึ่งเป็นน้ำตกใหญ่มีศักยภาพสูงแต่แยกจากทางหลวงสายหลักเข้าไปไกลพอสมควร และแห่งที่สองอยู่ริมทางหลวงแวะชมได้ง่าย คือ น้ำตกทรายขาวและบ่อน้ำร้อน

แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นว่า ๒ กลุ่มแรกมีศักยภาพสูงกว่า ๒ กลุ่มหลัง โดยเฉพาะกลุ่ม อ.แม่จัน แม่สาย และเชียงแสน นั้นน่าสนใจมากเพราะประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบ นอกจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จังหวัดเชียงราย - พะเยา ยังมีงานประเพณีที่สามารถส่งเสริมให้เป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างคืออีกหลายงาน งานประเพณีที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้มากได้แก่ งานยี่เป็ง ปอยหลวง ปอยน้อย งานสงกรานต์ และตานกวยสลาก งานเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาเที่ยวจังหวัดเชียงราย - พะเยามากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูที่จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง เช่น ฤดูฝน เป็นต้น ในการพิจารณาแนวทางการท่องเที่ยว นอกจากจะคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จึงควรคำนึงถึงปัจจัยที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรม เช่น งานประเพณีต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย เพราะจะเป็นการพัฒนาที่ไค้ผลทั้งทางคานเศรษฐกิจและสังคม สอดตามความมุ่งหมายของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย